

Slovenski Pravnik

Glasilo društva „Pravnika“ v Ljubljani

VSEBINA:

1. Dr. Rudolf Sajovic: Procesualne pripombe k uredbi o zaščiti poljedelcev	1
2. Dr. Rado Kušej: Ali je prestala na področju stola sedmorice odd. B. izključna pristojnost civilnih sodišč v bračnopравnih sporih vsled člena 6. zakona o srbski pravoslavni cerkvi	11
3. Dr. Viktor Korošec: Ob štirinajststoletnici digest.	15
4. Furlan-Ravnihar: V. Kongres mednarodne odvetniške unije	26
5. Rudolf Kramer: Notarske listine	31
6. Književna poročila	37
7. Razne vesti	49

PRILOGA: Odločbe kasacijskega sodišča v civilnih stvareh (št. 375 do 389).

V LJUBLJANI 1934

Urednik: Dr. Rudolf Sajovic

Natisnila Narodna tiskarna — Predstavnik Franc Jezeršek

Rokopisi naj se pošiljajo: Uredništvo »Slovenskega Pravnika« v Ljubljani, Bleiweisova cesta 16/I

Članarina (naročnina) naj se nakazuje na čekovni račun Poštne hranilnice, podružnice v Ljubljani št. 11.870 (Društvo »Pravnik« v Ljubljani).

1914

1914

1914

1914

1914

1914

1914

1914

1914

1914

1914

1914

1914

1914

1914

1914

Slovenski Pravnik

Leto XLVIII. Ljubljana, februarja 1934. Št. 1. — 2.

Procesualne pripombe k uredbi o zaščiti poljedelcev.

Dr. Rudolf Sajovic.

1. **Pravna narava ureditve.** Po čl. 1 uredbe o zaščiti poljedelcev z dne 22. novembra 1933, Sl. N. LXXIX, 760, Sl. L. 613, (Ur.), plačujejo poljedelci svoje dolgove po novih predpisih. Po tej uredbi imamo razlikovati četvero vrst poljedelskih dolgov: a) nepriviligirane, to so dolgovi iz čl. 8 in 10, b) velike privilegirane dolgove, ki so na novo urejeni glede njih obsega zlasti s čl. 3, c) majhne privilegirane dolgove do zneska 1200 Din, vendar do največjega skupnega zneska 3600 Din iz čl. 4 Ur., d) menične dolgove, ki jih je pa podrediti glede plačila eni ali drugi vrsti pod a — c, ako je dolžnik dal enakovredne menice. Ako tega ni storil, dolžnik ni zaščiten in se ne more koristiti z ugodnostmi uredbe (odst. 8 čl. 3 Ur.). Glavnice vseh privilegiranih dolgov se ne znižajo, deloma se celo zvišajo, spreminjajo se dogovorjene določbe o glavnicih pripadkih, o obrestih in drugih stroških, na novo se odredjajo plačilni roki. Vpraša se, kakšna je pravna narava teh sprememb, kajti odgovor na to prvo vprašanje je odločilne važnosti za obravnavanje vseh ostalih.

Pri privilegiranih majhnih dolgovih moremo govoriti zgolj o enostavni premembi obveznosti (anal. po § 1379 o. d. z.). Glavnica je ostala ista, obresti so znižane na 7 %, ako so bile doslejšne višje, rok plačila je podaljšan na tri ali pet let, plačilo samo razdeljeno na tri ali pet enakih letnih obrokov. Sprememba plačilnega roka pa ni le navaden odlog plačila, marveč spremenitev dospelosti terjatve, kar je važno za vprašanje o dopustnosti pobotanja. Sodbe o teh dolgovih ostanejo tudi še nadalje kot pravnomočne v veljavi, izgube pa izvršljivost dotlej in za toliko, kolikor ne dospejo v plačilo posamezni letni obroki. Upniku zato na primer, da dolžnik ne bo plačal, ni treba vnovič iztoževati, ako že ima sodbo o tem dolgu v rokah.

Neprimerno zamotanejši je položaj pri velikih privilegiranih dolgovih. O spremembi pravnega temelja sicer tudi pri teh ne moremo govoriti. Pač pa smemo osnovano trditi, da gre za spremembo glavnega predmeta. Kapitalizirati je namreč do dne 23. novembra 1933 zaostale in še ne zastarane obresti (odst. 5 čl. 3 Ur.), deloma celo sodne stroške (avtentično tolmačenje z dne 20. decembra 1933, Sl. N. 294, LXXXVII, 826), obresti same pa za nadalje znižati na najvišjo dopustno mero (odst. 1 čl. 3 Ur.), izdati je nove menice. Končno so ustanovljeni posebni roki za plačilo in je določena višina letno dospevajočih obrokov. S temi roki (odstavek 1 čl. 3 Ur.) se ne podeljuje le plačilni odlog, ustanovljena je nasprotno nova določba za dospelost dolgov, ker ne gre samo za nove plačilne roke že dospelih terjatev. To se vidi zlasti iz tega, ker se izstavijo nove menice z novimi roki dospelosti. Skratka, pri velikih privilegiranih dolgovih je zaznamovati spremembo prav vseh pogodbenih določb. Opraviti imamo torej povsod, koder ne gre za dolgove, za katere niso že s pogodbo dogovorjeni vsaj tako ugodni pogoji za odplačilo, s pravo zakonito novacijo velikih privilegiranih dolgov.

Nasproti tej zakoniti novaciji je vsaka zasebna sprememba tako glede obrokov odplačevanja kakor tudi o višini postranskih pristojbin, ako za dolžnika ni ugodnejša od zakonite, neveljavna in izreka uredba zlasti drugačen dogovor o obrestih za nič (čl. 5 Ur.).

Novacija zadene tudi že izdano sodbo o velikih privilegiranih dolgovih. Ker stopi na mesto sodno ugotovljene terjatve druga na njeno mesto, izgubi upnik s tem svoj izvršilni naslov. Sodba sicer ni odpravljena s sveta, vendar učinkuje le kot sodna ugotovitev starega pravnega razmerja, to je kot nepobitna ugotovitev med strankama obstoječega pravnega razmerja, ki je dalo podlago novaciji.

Vendar novacija velikih privilegiranih dolgov ni brezpogojna. Dana je le pod pogojem, da poljделец ni zaostal s plačilom treh letnih obrokov po 1 odst. čl. 3 Uredbe. Ta pogoj je razvezen in ima v primeru obistinitve za posledico, da dolžnik izgubi pravico, koristiti se s predpisi uredbe in sicer tako z materijalnopravnimi ugodnostmi kakor tudi procesualnimi (odst. 12 čl. 3 Ur.). Mudni dolžnik ne izgubi torej le zakonito določenih obrokov plačila in s tem varnost pred sodnim pregonom, marveč tudi dobroto nižjih obresti, razen kolikor bi to ne nasprotovalo zakonitim določbam, posebno onim po predpisih § 3 zak. z dne 19. aprila 1932, Sl. N. XL, 278 in predpisom uredbe o

maksimiranju obresti z dne 22. novembra 1933, Sl. Nov. LXXXII, 784, Sl. L. 635. Ta zaključek se podaja iz besedila čl. 3 Ur. Dočim odreja ta člen v prvih odstavkih poleg drugih materijalnopravnih določb na novo višino vseh pripadkov glavničnega dolga in ustanavlja nove plačilne roke, prinaša v zadnjem odstavku (12) določbo o izgubi ugodnosti brez vsake razlike. To naj znači, da izgube vse prejšnje odredbe veljavo, ako pride dolžnik v zamudo s tremi letnimi obroki. Tudi uradna napoved uredbe v dnevnem časopisu je bila v podobnem smislu izražena. To razlago podpira dalje čl. 11 Ur., po katerem poljделец, ki je v oškodovalni nameri odsvojil ali obremenil svojo imovino, tudi izgubi zaščito po uredbi, prav tako pa tudi njegov nasnovatelj in pomagač (nasprotnik izpodbijanja).

2. Zaščitene osebe. Pravne učinke novacije velikih privilegiranih dolgov prav tako pa tudi spremembe majhnih privilegiranih dolgov je uredba, kar se tiče zavarovanj, tudi uredila. Vzlic prenovitvi dolga ostanejo v veljavi vendar vsa že prej dana zavarovanja. O zastavnih pravicah uredba tega sicer izrečno ne določa. Moramo pa to sprejeti, kajti čudno bi bilo, da bi uredba opustila najobičajnejše zavarovanje poljedelskega dolga, dočim bi bilo poroštvo obdržano v veljavi. Tudi gre po uredbi za zmanjšanje dolga, torej za olajšanje, tako da se more sprejeti zastavnopravno zavarovanje tudi s te strani.

Nadaljnjo obvezo porokov in solidarnih dolžnikov v uredba v 9. odst. čl. 3 naravnost odreja. Ostanejo torej enako dolgo v plačilni ali poroštveni obvezi kakor glavni dolžnik-poljделец, zato pa uživajo tudi znižanje postranskih pristojbin in jim pridejo v korist novi roki dospelosti, najsi tudi sami niso poljedelci. Okoristili se bodo tudi s procesualnimi, zlasti izvršilnimi ugodnostmi, z izjemo glede stroškov odvetniškega zastopanja. Poljedelcem prihajajo vse ugodnosti iz uredbe v prid, tudi ako glavni dolžnik ni poljделец. Zakonodavec ni imel namena, zaščititi le poljedelca v svojstvu glavnega dolžnika — to je tudi, če je solidarni dolžnik —, marveč prav tako v njegovi lastnosti kot poroka. Tudi poroštvene dolgove je imeti za dolgove poljedelca.

Potrdilo o tem, ali je kdo poljделец, izdajajo občinska oblastva. V tem prinaša uredba bistveno spremembo nasproti prejšnjemu stanju. Dočim je doslej občina izdajala le potrdilo o činjenicah, ki so utemeljevale svojstvo dolžnika kot poljedelca (2 odst. § 6 zak. z dne 19. aprila 1932) in je na podlagi teh potrdil sodišče presodilo, ali gre za za-

ščitenega poljedelca ali za drugo osebo (sklepi stola sedmorice odd. B, opr. št. Ut 170/33, Ut 250/33 in Ut 314/33), ugotavlja odslej dolžnikovo lastnost občinsko oblastvo in je ugotovitev za sodišče obvezna. Potrdilo občinskega oblastva smejo stranke pobijati v upravnem postopku (3. odst. čl. 6 Ur.).

3. Vpliv na tekoče pravde. Z novo uredbo so na novo določeni plačilni roki vseh dolgov poljedelcev, najsi so ob izdajanju uredbe že bili dospeli v plačilo ali ne. Računijo se od 15. novembra 1934 dalje, tako da dospe tega dne v plačilo prvi obrok prenovljenega ali spremenjenega dolga (odst. 4 čl. 3 Ur.). To pomeni, da mora biti upnik s svojim tožbenim zahtevkom *z a č a s n o z a v r n j e n*, ako bo izrečena sodba pred omenjenim dnevom (§ 502 Grpp.). *Dura lex, sed lex!* Sodba v tem smislu je možna, dokler se nahaja spor na stopnji, ki sme sama ugotavljati činjenično stanje in sprejemati trditve, da je toženec poljedelec. Ako pa to stoji, potem je izdati sodbo po tej uredbi tudi še na najvišji stopnji, kajti pojde le za ugoditev ali zavrnitev zahtevka. V očigled dejstvu, da bi sicer izšla na najvišji stopnji sodba, s katero bi upnik v večini primerov (ako ne bi nastopil razvezni pogoji), ne mogel kaj početi, naj bi bilo dopuščeno, uveljavljati svojstvo dolžnika kot poljedelca tudi še z revizijo. Šteti bi bilo to kot nedostatek v postopku (zadnji stavek 2. odst. § 598 Grpp.), na katerega je gledati uradno.

Glede meničnih dolgov velja posebnost, da nastopijo ugodnosti uredbe za poljedelce le tedaj, ako izstavijo dolžniki nove, enakovredne menice. Spore o vrednosti novih podpisov reši sresko sodišče v nepravdnem postopku. Vendar to ni neobhodno potrebno. Ako je tekla menična tožba že pred uveljavitvijo uredbe, potem sme pravdno sodišče o vrednosti podpisov na novih menicah tudi samo odločiti (§ 254 Grpp.).

4. Izvršbe. Kar se tiče izvršb, ponavlja 1. odst. čl. 6 Ur. skoro z istimi besedami prejšnje predpise, čeprav so postali ti sedaj zbog nove ureditve deloma odveč. Po teh bi bilo prodaje, dražbe, odvzeme premičnin in uprave le odložiti, ne pa ustaviti (gl. Rupnik v Slovenskem Pravniku 1932, stran 178). Po novi ureditvi dolgov to stanje ne more ostati, pa najsi se besedilo tudi enako ali podobno glasi kakor prejšnje.

Predvsem je pomisliti, da gre za bistveno drugačno ureditev kakor po prejšnjih zakonih. Gre za nameravano končno ureditev dolgov in je zato ostvariti pravni in procesni položaj, ki naj negotovemu stanju napravi konec. Ni prepovedano le sodno priznanje višjih kakor

novih zakonitih obresti, izključeno je tudi, da bi se na podlagi sodbe izdejsvoval neugodnejši način plačila, kakor dovoljuje to uredba. Tudi če ima upnik v roki že izvršilni naslov, ga na škodo dolžnika vendarle ni moči izvršiti. Uredba predvideva mirno in postopno poplačilo dolgov.

Tem pravnopolitičnim vidikom se pridružujejo tudi pravni razlogi. Izvršbo je moči dovoliti le na podlagi izvršilnega naslova. Ako ta odpade ali pa nastopijo činjenice, ki preprečujejo izvršitev naslova, je izvršbo ustaviti (§§ 35, 36, 39 i. r.). Z uredbo nista izvedeni samo novacija ali sprememba obveznosti še ne iztoženih dolgov, marveč vseh, tudi tistih, za katere si je upnik že pridobil izvršilni naslov. S tem je odpadla podlaga vsaki izvršbi. Ako bi bilo tudi pogrešno naziranje, da pri velikih privilegiranih dolgovih nimamo prenovitve, niti ne pri vseh premaknitve dospelosti v bodočnost, marveč da imamo opraviti zgolj z enostavnim odlogom plačila, je izvršbo po splošnih načelih ustaviti. To velja brezizjemno za vsako izvršbo v poplačilo in ne samo za tiste, ki so našteje v 1 odst. čl. 6 Ur.

Tudi s pomočjo besednega tolmačenja ne pridemo do drugačnega zaključka. »Odložiti izvršbo« pomeni v srbski terminologiji isto kakor v naši ustaviti. Besedilo čl. 6 kaže, da je »odlažu se« v 1. stavku istopomembno z »obustavljaju se« v 2. stavku. Ni moči misliti, da bi se popolnoma ustavila le manj pomembna izvršilna sredstva kakor prisilne uprave in transferacije premičnin, gospodarsko najtežja (prisilne dražbe in prodaje) pa bi se le odložila v našem smislu. Izraza odlaganje in obustavljanje sta v uredbi sinonima in tvorita nasprotje k »zaustavljanju« (odložitev).

Za tolmačenje, da je navedene izvršbe le odložiti, bi govoril zadnji stavek prvega odst. čl. 6 Ur., češ da se za novo dospele obroke poljedelskega dolga ali kadar je tega poplačati v celoti (12 odst. čl. 3 Ur.) smejo odložene izvršbe tudi nadaljevati. Toda izraza »nastaviti« ne smemo razumevati v tem doslovnem pomenu. Sedanja uredba kakor tudi poprejšnje terminološko niso izdelane baš s tisto natančnostjo, ki bi jo morda želeli. Zato se moramo povsod povpraševati po namenu določbe in po učinku, ki naj ga razlaga doseže. Gotovo ne more biti namen uredbe, da bi se n. pr. prisilna dražba le odložila, nato bi se čakalo par let, dokler bi dolžnik ne prišel v zamudo in bi se potem prvotni izvršilni postopek nadaljeval. Upnik bi s takim postopkom sebi sicer ohranil doseženi vrstni red, toda uredba gleda v prvi vrsti na dolžnike in za upnike žal ne usta-

navlja potrebnih varnosti. To kažejo jasno drugi predpisi. Toda da bi bilo temu tako, bi morala uredba predvidevati zavarovanje v sedanjem vrstnem redu, po sedanjem pravnem stanju je to nemogoče. Zato beseda »nastaviti« v tej zvezi ne more imeti drugega pomena, kakor tega, da je prejšnjo izvršbo zopet znova dovoliti.

Po uredbi je torej vse izvršbe v poplačilo poljedelskih dolgov ustaviti in ne samo odložiti.

Ustavitev se bo izvršila s sklepom po § 39 (t. 1 in 6) i. r. Uredba sama je preoblikovala vsebino in obseg obveznosti podobno kakor zasebni dogovor, ki bi bil podlaga opozicijski tožbi. Zbog poznanosti uredbe (*iura novit curia*) seveda tožba po § 35 i. r. ni potrebna, zadostuje za dosego ustavitve izvršbe predlog, opremljen zlasti s potrdilom po čl. 6 Ur. Ako bi dovolitev izvršbe še ne bila pravnomočna, doseže dolжник isti uspeh z rekurzom, ako zavezanec pred izdajo izvršilnega dovolila ni bil zaslišan (§ 614/4 Grpp.).

Izvršbo je ustaviti uradoma ali na predlog.

Ako je sodišču znano, da je zavezanec poljделец, tedaj mora ustaviti izvršbo uradoma. Pravilno bi se moral ta stavek glasiti, ako je sodišču znano, da zavezanec ni le ob času predloga, marveč da je bil tudi ob času zadolžitve poljделец. Oba momenta sta namreč po uredbi odločilna za dosego odložitve plačila (2 odst. čl. 1 Ur.). Uradni postopek more pokreniti dolжник sam s prijavo izvršilnemu sodišču, nakar pribavi to samo potrebno potrdilo (odst. 2 čl. 6 Ur.). Formalni predlog na ustavitev zahteva uredba izjemoma le pri sekvestracijah, to je pri prisilnih upravah (ali zakupih) na nepremičninah. Ta izvršba se ustavi vedno samo na predlog.

Vprašanje je, ali je pred ustavitvijo izvršbe zaslišati zahtevajočega upnika. To bo po določbah §§ 39 in 40 i. r. zanikati, ako je bilo ustavitvenemu priloženo občinsko potrdilo. Ako pa zavezanec tega potrdila še nima, potem se do pravnomočne ustavitve izvršba le odloži (»zaustavlja«, odst. 2 čl. 6 Ur., ne ustavlja, kakor pravi to slovenski prevod). V tem primeru pa je potrebno, razpravljati s strankama po § 45 i. r.

Ustavitev prisilne dražbe zahtevajočemu upniku ne daje pravice po § 208 i. r. Upnik zato ne more predlagati, naj se v vrstnem redu zaznambe uvedbe dražbenega postopka vknjiži za njegovo teriatev* zastavna pravica. Prejšnji izvršilni naslov je ali prišel ob veljavo ali pa mu je bila odvzeta z uredbo izvršnost. Za to ne more zahtevati upnik nobenega zavarovanja za kako izvršljivo

ter jate v, izposlovati si more le izvršbo v zavarovanje, to pa le pod predpostavkami §§ 370 in sl. i. r. Prvotni izvršilni naslov stopi v celoti zopet v veljavo, ako nastopi razvezni pogoj pod katerim sta nastali prenovitev ali sprememba dolga, to je, ako je prišel dolžnik v zamudo s tremi letnimi obroki.

Za zavezanca ima ustavitev izvršbe ta učinek, da se razveljavijo vsa opravljena izvršilna dejanja (§ 39 i. r.). Zarubljene stvari se mu stavijo takoj na prosto razpolaganje. Le zemljišča, ki jih je prisilni upravnik ali obdelal sam ali dal v zakup, se vrnejo dolžniku šele, ko se poberejo plodovi (odst. 2 čl. 6 Ur.). Ustavitev izvršbe je v tem primeru iz gospodarskih razlogov začasno odložena, zato pa mora sodišče prisilnemu upravniku na njegov predlog oznameniti tiste dajatve, ki naj jih poravna neposredno iz upravnih donosov (§ 109, odst. 4 i. r.).

Uredba določa tudi preskus izdanih potrdil o svojstvu poljedelca (odst. 3 čl. 6 Ur.). Postopek o tem je odkazan upravnim oblastvom. Izrečno pa je določeno (odst. 4 čl. 6 Ur.), da preskusni postopek pred upravnim oblastvom nima nobenega vpliva na odločanje o predlogu, da se izvršba ustavi. To je torej ustaviti ne glede na prekanje s strani zahtevajočega upnika, da ne gre za poljedelski dolg, ako je pribavljeno občinsko potrdilo. Za primer, da bi zahtevajoči upnik uspel in da bi bilo potrdilo pravnomočno po banski upravi razveljavljeno, razveljavi izvršilno sodišče na predlog zahtevajoče stranke ustavitev izvršbe. S tem stopi izvršilni postopek v tisto stanje, v kakršnem je bil pred ustavitvijo. Že prej opravljene cinitve, ustanovljeni dražbeni pogoji in drugo ostanejo veljavni tudi za nadaljevano izvršbo. Zaradi ustavitve se za izgubo vrstnega reda ni bati, kajti ustavljene so bile vse izvršbe, čim je bilo predloženo potrdilo. Stvar zahtevajočega upnika pa je, da se pobriga za svojo terjatev, ako teče preskusni postopek o veljavnosti potrdila.

5. Prisilna osnova zastavne pravice. Od pravkar razloženega pa je napraviti izjemo pri izvršbi s prisilno osnovo zastavne pravice. Ta način izvršbe po našem slovensko-dalmatinskem pravu ne vodi do poplčila terjatve, temveč daje zahtevajočemu upniku v prvi vrsti zastavnopravno varnost njegove terjatve. Po srbskem pravu slična ustanova pri beleške sploh ne šteje med izvršilna sredstva, ona je le zavarovalno sredstvo. Zato ga tudi uredba posebej ne navaja, med izvršilnimi ne, ker po tem tjakaj ne spada, zavarovanja pa omenja vedno le skupno. Zbog omenjene

narave prisilne osnove zastavne pravice ji je treba določiti ustrezno mesto pri izterjavanju poljedelskih dolgov.

Zavarovanj uredba ne odpravlja, odklanja le njih prekomerno uporabo. Ako gledamo v prisilni osnovi zastavne pravice v prvi vrsti zavarovanje, se nam bo odločiti, da jo pustimo tudi za nadalje, kolikor je združljivo s konkretnim pravnim stanjem. Ustavitev te izvršbe bi pomenjala vknjižbo izbrisa izvršne zastavne pravice (odložitve tu sploh ni). Upnik bi torej ne izgubil samo izvršnosti svoje terjatve, marveč sploh zastavno pravico. Uredba pa, kakor ugotovljeno že gori, tudi zastavnopravnih zavarovanj ni odpravila. Nasprotno ostanejo dane in pridobljene zastave tudi za spremenjeno in prenovljeno terjatev v veljavi. Zato ostane v veljavi tudi z izvršbo pridobljena zastavna pravica, izgubi le izvršnost, ona postane po svojem učinku enaka pogodbeno pridobljeni zastavni pravici. Izvršnost ji mora biti odvzeta, ker ji je izpodmaknjen temelj, namreč izvršilni naslov. V zemljiški knjigi bo torej izbrisati zaznambo izvršljivosti terjatve in to tudi pri tistih terjativah, za katere je bila dana pogodbeno zastavna pravica ter zaznamovana pozneje izvršljivost. V tem smislu gre ustavitev po uredbi preko utesnitve po § 96 i. r.

6. Zavarovanja. Pod zavarovanji bo razumeti le v izvršilnem redu predvidene izvršbe v zavarovanje inčasne odredbe, nikakor pa ne pogodbeno dane pravice. Te so dopustne slej ko prej. Uredba ponavlja v čl. 7 po našem pravu že usvojeno načelo, da je predloge na zavarovanje zavrniti, ako je upnik že zadostno zavarovan. Sodišče zavrne tak predlog uradoma, ako mu je po sodnih spisih (tudi iz zemljiške knjige) znano, da ima upnik svojo terjatev zadostno zavarovano. Sicer je potreben dolžnikov predlog. Pred odločitvijo o takem predlogu je za slišati nasprotnika (§§ 276, 377 i. r.) ali razpravljati s strankami (§ 399 i. r.).

Drugo in sicer v uredbi ne izrečno odločeno vprašanje je, katera zavarovalna sredstva inčasne odredbe so dopustne. Pri tem je ločiti privilegirane dolgove od neprilegiranih, k zadnjim pa prišteti tudi tiste privilegirane, glede katerih je zaščita že prestala. V zavarovanje neprilegiranih dolgov so dopustna vsa zakonita zavarovanja z edino omejitvijo po čl. 7 Ur. (prejšnji odstavek). Glede ostalih pa je paziti na določbo, da se dovoljujejo nove prisilne dražbe, prodaje, prisilne uprave in hrambe (transferacije) premičnih stvari samo za poplačilo na novo določenih dospelih letnih obrokov, dočim se vse doslej že obstoječe sekvestracije in hrambe premičnin, dovoljene v

zavarovanje, ustavljajo. Uredba s tem odločno zavrača tista zavarovanja, s katerimi se dolžniku odvzema posest in razpolaganje z njegovo imovino. Ta mora ostati prosta dolžniku, ako naj utegne zadostiti na novo urejenim obveznostim. Zato kot sredstvo zavarovalne izvršbe ne preostane drugo kakor knjižna predznamba zastavne pravice, rubež premičnih telesnih stvari in denarnih terjatev, po priliki tudi prenos v izterjavo (§ 374 i. r.), kot začasne odredbe pa sodni polog gotovine, sodna prepoved odsvojitve ali obremenitve premičnih telesnih stvari in sodna prepoved, plačati ali izročiti stvari dolžniku (§ 379 i. r.). Vendar bodo vsa ta zavarovalna sredstva le redkokdaj uporabljana.

Edino naštetá sredstva so dopustna tudi od onih, ki so bila dovoljena pred izdajo uredbe. Druga so ustaviti. Pri tem je še opomniti, da bo v največ primerih treba tudi dopustna ukiniti, kajti vsa zavarovanja se dovolijo le za določeno dobo (§§ 375, 377, 391 i. r.). Ta bo pretekla glede na to, ne da bi bil izposlovan v tem roku izvršilni naslov, nasprotno, terjatev bo vsaj začasno zavrnjena (§ 376, št. 3 i. r.). Velika hiba uredbe je, da ni poskrbela za zavarovanje odloženih dolgov.

7. Pravdni in izvršilni stroški. Prvi odst. čl. 9 Ur. ponavlja za pravno področje grajanskega pravnega postopnika znano načelo, da mora tožilec plačati svoje pravdne stroške in tožencu povrniti njegove, ako mu slednji ni dal povoda s svojim postopanjem za tožbo (§ 147 Grpp.).

Drugi odstavek tega člena prevladuje breme odvetniških stroškov na upnikova ramena, ne izvzemajoč pri tem upnika - poljedelca, ki je morda enake zaščite potreben. Dejanske izdatke, to je takse, pričnine, stroške ogleda in druge pristojbine je upniku vselej povrniti, ako v pravdi zmaga. Odvetniške stroške pa mora upnik trpeti vedno s a m. ako se v pravdnem, izvršilnem ali zavarovalnem postopku poslužuje odvetnika. In sicer tudi tedaj, ako je zastopanje po odvetniku predpisano, ker uredba v tem ne razlikuje. Ta ugodnost je dovoljena le dolžniku, ki je terian za plačilo v smislu uredbe, to je za dolžne a ne plačane letne obroke, kakor so določeni z uredbo. Ako bi hotel uredbodavec prevaliti advokatske stroške iz vseh pravn zoper poljedelce, potem bi to izrazil drugače. Na to kaže tudi 7 odst. čl. 3 Ur., po katerem trpi dolžnik tudi pravdne stroške, ako ne zadovolji uredbi in ne da upniku novih me-nic. Oprostitev od stroškov odvetniškega zastopanja se ne razprostira zato tudi na pravde in izvršbe zaradi neprivile-

giranih dolgov po čl. 8 in 10, prav tako pa tudi ne na pravde, s katerimi se zahteva plačilo celega dolga, ker je dolžnik v zamudi s tremi letnimi obroki (odst. 12 čl. 3 Ur.).

Določbo, da trpi tožitelj stroške za svojega odvetnika (ne tudi drugega zastopnika), je možno razumeti le, ker srbski grajski postopnik ne pozna prisilnega zastopanja po odvetniku.

Iz gornjega sledi nadalje, da ima upnik pravico na povrnitev vseh, tudi odvetniških stroškov za vse sodne korektive (tožbe in izvršbe), kolikor so bili ti dopustni pred uveljavitvijo uredbe in kolikor ostanejo pomembni zanj tudi še po tem zakonu. To točno izraža avtentično tolmačenje čl. 6 in 8 Ur. z dne 20. decembra 1933 Sl. N. LXXXVII, 826, po katerem je neplačane stroške za izterjanje obresti, kolikor je bilo to dopustno po prejšnjih zaščitnih zakonih, prišteti k glavnici. Upnik torej ne izgubi odvetniških stroškov, nastalih mu že v prej končanih pravnih, prav tako tudi ne izvršilnih stroškov za prej dopustne izvršbe. Uredba v tem pogledu ne učinkuje nazaj.

Dejanske izdatke, ki zadevajo dolžnika, skuša zmanjšati uredba s tem, da odreja, da se mora sodišče posluževati pri izvršbah in zavarovanjih občinskih organov, kadar je treba poslovati na licu mesta. To določbo je upoštevati pri izterjavanju vseh dolgov, tudi nepriviligiranih in sicer zlasti pri cenitvah, rubežih in prodajah. Kolikor gre za nepremičnine, so pri nas seveda občinski organi vsaj po večini nesposobni za ta posel. Pravilna cenitev pa je med najvažnejšimi čini v nepremičninskem izvršilnem postopku, od nje zavisi največkrat resnični uspeh izvršbe. Presoditi je torej dobro, komu je poveriti ta posel. Sodišče bo moralo zato cenilne organe že prej točno poučiti o vsem potrebnem. Gotovo ne bi bilo zoper zakon, ako bi uporabljala pri izterjavanju poljedelskih dolgov tudi naša sodišča določbe § 113 novega Ip., ki pri nas sicer še ne velja, pač pa na področjih apelacijskih sodišč v Sarajevu, Zagrebu in Novem Sadu (§ 4 zak. z dne 19. aprila 1932, Sl. N. XL, 278.).

Pri premičnih izvršbah (administrativnih) pa občinski organi že sedaj sodelujejo in sicer po uredbi o zavarovanju, prisilnem poplačilu in o neizterljivosti davkov z dne 29. decembra 1928, Sl. N. CI, 518, Sl. L. 32/1929, čl. 13—15.

8. Stečaji in prisilne poravnave izven stečaja. Z uredbo so določeni novi roki dospelosti za poljedelske dolgove. Poljedelčeva nesposobnost za plačevanje je torej začasno odstranjena. Stečaj bi bilo moči otvoriti in prisilno poravnavo

izven stečaja bi bilo moči uvesti zato le zaradi nepriviligiranih dolgov. Vendar je to le majhnega praktičnega pomena, kakor je že sedaj pri kmetsem gospodarstvu nadomeščala nepremičninska dražba ustanovo stečaja. Izključeno pa seveda ni, da pride do stečaja ali do prisilne poravnave izven stečaja, to zlasti pri večjih poljedelcih. Potem so seveda v teh stečajih tudi privilegirani dolgovi šteti za dospele (§ 13 Stz., § 33 Zpr.).

Enako sme upnik pri prisilni dražbi nepremičnine, pokrenjeni zaradi poplačila nepriviligiranega dolga, zahtevati plačilo privilegiranega dolga v gotovini in pred potekom novega dneva dospelosti (§ 171 i. r.).

9. Sklepna pripomba. Uredba sama ni predpisala posebnih izjem od doslej veljavnih postopkov, njen cilj mora biti dosegljiv v starih pravnih oblikah. Prednja razmotrivanja imajo zato namen, prikazati, kako je spraviti uredbo v sklad z našimi pravnimi in izvršilnimi predpisi, upoštevajoč pri tem predvsem, da gre za ureditev poljedelskih dolgov, ki naj bi bila dokončna. Razmotrivanja vtegnejo biti zato zgolj problematične vrednosti, ako se posluži minister pravde pooblastitve, ki mu jo daje čl. 15 Ur., in avtentično raztolmači več ali manj dvomljiva mesta. Pravilnik k uredbi (morda celo nova ureditev) se pripravlja že sedaj in bo nedvomno razpršil vsaj večino sedanjih nejasnosti. Ako izpadejo ta tolmačenja tudi v nasprotnem smislu od prikazanih, slednja ne bodo izgubila vse vrednosti, ker nakazujejo vsaj procesne probleme, ki se je nanje ozirati i v bodoče.

Ali je prestala na področju stola sedmorice odd. B. izključna pristojnost civilnih sodišč v bračnopravnih sporih vsled člena 6. zakona o srbski pravoslavni cerkvi.*

Univ. prof. dr. Rado Kušej.

V pravdi radi veljavnosti braka, sklenjenega v pravoslavni kapeli sv. Cirila in Metoda v Mariboru, sta spodnji stopnji, poslujoč po službeni dolžnosti, na osnovi ugotov-

* (Iz razprave: »Ob reformi in zenačenju bračnega prava«, ki izide v spomenici za 60letnico prof. Ivana Mavrovića v Zagrebu.)

ljenih odločilnih okoliščin izrekli, da je osporeni brak neveljaven.

Vsled revizije branilca vezi tega »drugega braka« je stol sedmorice oddelek B sodbo prizivnega sodišča razveljavil in stvar vrnil prizivnemu sodišču v novo razpravo in razsojo.

Razlogi razodevajo, da je bil osporeni drugi brak sklenjen, ko je bila poprej izrečena razveza »prvega« braka po pravoslavnem duhovnem sodišču. Razsodbi duhovnega sodišča pa spodnji stopnji nista priznali pravnega pomena, zlasti ne pomena, ki ga ima pravnomočno razsojena stvar.

Stol sedmorice smatra to stališče za pravnopomotno, odkar je dobil obvezno moč zakon o srbski pravoslavni cerkvi z dne 8. novembra 1929, Sl. N. 269/CIX, dočim so po njegovem mnenju poprej odločbe duhovnih sodišč pravilno smatrali za pravno neučinkovite, v glavnem glede na § 4 o. g. z., § 81 i. r. ter glede na to, kako je v pravnem območju stola sedmorice oddelek B urejeno sodstvo v bračnih sporih. To stališče ni bilo nasprotno niti zakonu o ureditvi rednih sodišč z dne 18. januarja 1929 Sl. N. 20/X, kojega § 105 so sodišča tolmačila v tem smislu, da se tiče samo sodb rednih, ne pa duhovnih kot posebnih sodišč.

To pravno stanje pa se je po naziranju vrhovnega sodišča spremenilo, ker odreja čl. 6 zakona o srbski pravoslavni cerkvi, da morajo dajati vsa državna oblastva svojo administrativno pomoč za izvrševanje polnoveljavnih odločb in razsodb vseh cerkvenih oblastev in organov. Iz tega sklepa stol sedmorice, da so polnoveljavne sodbe duhovnih sodišč pravoslavne cerkve po smislu čl. 6 cit. zak. na vsem državnem ozemlju izvršljive in da ustvarjajo glede na preceptivni značaj nav. odredbe pravni učinek pravnomočno razsojene stvari. Vprašanje, ali še velja »prvi« brak ali ne, je bilo polnoveljavno in obvezno za vse oblasti rešeno pred duhovnim sodiščem in se ne sme iznova pretresati. »Važno je torej«, pravijo razlogi doslovno, »za odločbo pravde, ali je glede prvega braka izrečena polnoveljavna sodba duhovnega sodišča, ki ta brak razvezuje. Dokler je namreč v moči taka sodba, izdana od zakonito priznanega sodišča, ustvarja učinek pravnomočno razsojene stvari, da si bi bila oblast, ki jo je izrekla, absolutno nepristojna.« Vrhovno sodišče dalje poudarja, da si v tem primeru v pogledu »prvega« braka prisvajata sodstvo redno in duhovno sodišče, da obstoji torej kompetenčni konflikt med cerkveno

pravoslavno oblastjo in rednimi sodišči, ki mora biti predložen v smislu § 104 zakona o ustroju rednih sodišč pristojnemu senatu na kasacijskem sodišču v odločitev. Iz tega razloga, pravi stol sedmorice, ni potrebno zavzeti stališča, ali tvori za ta primer sodba duhovnega sodišča res judicata ali ne.

Senat za reševanja kompetenčnih konfliktov na kasacijskem sodišču v Beogradu pa je odločil:

Ne postoji sukob o nadležnosti, po kome bi ovo veće imelo da donese odluku po § 104 zak. o uredj. red. sudova.

V razlogih je kratko rečeno, da je v sporu »drugi«, po pravoslavnem obredu sklenjeni brak, glede kojega pa duhovno sodišče ni ničesar odločilo niti ne zahteva zase pristojnosti v tem sporu. Zato ima senat tudi za nepotrebno, da se izjavi o tem, ali je hotela odredba čl. 6 zak. o srbski pravoslavni cerkvi spremeniti veljavne predpise o pristojnosti za bračnopravne spore ali pa je bil namen samo izdati odredbe o dajanju pravne pomoči cerkvenim oblastvom.

Kasacijsko sodišče je imelo formalno, stol sedmorice pa stvarno prav, ker je od tega, ali je prvi brak še v veljavi ali ne, odvisna odločitev o veljavnosti drugega braka. Izjavo o tem, ali je tolmačenje čl. 6 zak. o srbski pravoslavni cerkvi pravilno ali nepravilno, je kasacijsko sodišče odklonilo.

Vprav v tem pogledu pa je argumentacija stola sedmorice skoraj nerazumljiva. Vsakdo bo pač razumel, da ustvarja sodba, izrečena po zakonito priznanem sodišču, učinek pravnomočne razsojene stvari, toda zagonetka nam je, kako bi bilo moči imeti »absolutno nepristojno oblastvo, ki je sodbo izdalo«, za zakonito priznано sodišče. Na noben način ne more veljati ta argumentacija za pravni nazor, na katerega bi bila spodnja stopnja vezana, saj absolutno nepristojno oblastvo polnoveljavnih odločb ne more izdati.

Stol sedmorice je prezrl, da govori čl. 6 nav. zak. o izvrševanju »pristojno izdanih, na zakonu osnovanih naredb in polnoveljavnih odločb in razsodb« cerkvenih oblastev in organov. Kardinalno vprašanje pa je vprav to, ali je bila sodba duhovnega sodišča o razvezi prvega braka pristojno izdana. Ako se mora to vprašanje zanikati, je zgubila vsa argumentacija stola sedmorice svojo oporo.

Duhovna sodišča na področju apelacijskega sodišča v Ljubljani nimajo nobene pristojnosti, ker rešujejo po ve-

ljavnih zakonih vse bračnopravne spore izključno redna sodišča. Sodbam duhovnih sodišč na tem pravnem področju ni priznan noben učinek v grajanskem pravnem območju, one ne tvorijo izvršilnega naslova in morejo učinkovati samo pro foro ecclesiastico.

Ako čl. 6 nav. zak. tolmačimo po prirodnem smislu besedila, se nam vsiljuje nujno zaključek, da je hotel zakonodajec z njim urediti samo pravno pomoč pravoslavnim cerkvenim oblastvom, ne pa spremenjati predpisov o pristojnosti duhovnih sodišč. Izrečno naglašanje pristojno izdanih, na zakonu osnovanih naredb in polnoveljavnih odločb in razsodbo govori vprav proti temu, da bi bil zakonodajec mislil na kakršnokoli spremembo v dosedanji pristojnosti. Stvarna in krajevna pristojnost je ostala stara; sodbe duhovnega sodišča, ki se tičejo pripadnikov slovensko-dalmatinskega pravnega področja, so tudi po donošenju nav. zak. pravno neučinkovite, z njimi ni ustvarjena res judicata. Izraz »pristojno izdanih« se v zvezi, v kateri je rabljen in po svrhi, kateri je zakon namenjen, nanaša ne samo na naredbe, marveč tudi na odločbe in razsodbe cerkvenih oblastev. Sprememba kompetenčnih predpisov bi bila razdrla okvir, ki je bil zakonu že po sebi s snovjo določen.

Končno gotovo ni brez pomena, da govori odstavek prvi čl. 6 nav. zak. izrečno o administrativni pomoči, dočim je po odstavku drugem pravna pomoč rednih sodišč omejena na izvajanja dokazov.

Za časa, ko so sestavljali osnutek zakona o medverskih odnošajih mesca marca 1931, je bilo na pretresu tudi vprašanje, ali naj se s tem zakonom prizna veljavnost onih brakov, ki so bili sklenjeni na osnovi formalno pravnomočnih odločb duhovnih sodišč. Zaključek je bil, da se priznanje veljavnosti izrečno omeji na one brake, ki so bili sklenjeni na osnovi odločb, izdanih po duhovnih sodiščih za področja, na katerih so ta sodišča po dosedanjih zakonih bila za razpravljanje in razsojanje bračnih sporov pristojna, tudi če v konkretnem primeru niso imela stvarne kompetence. S tem je bil pravni učinek odločb duhovnih sodišč za Slovenijo in Dalmacijo ter za Vojvodino in Medjimurje na jasn način negiran. Konvalidacije deležni bi bili samo braki, sklenjeni na podlagi odločb duhovnih sodišč, izdanih za področja, na katerih so ta sodišča svojo jurisdikcijo že doslej tudi za državno območje izvajala. Predvidena norma bi bila imela predvsem pomen za Hrvatsko in Slavonijo, kjer pravoslavna duhovna sodišča razvezujejo katoliško

sklenjene brake popravoroslavljjenih zakoncev, dasi gre po veljavnih določbah pristojnost v vseh bračnih sporih katolikov in tudi bivših katolikov samo katoliškim duhovnim sodiščem! Takrat pa, ko je bil osnutek dovršen, je bil zakon o srbski pravoslavni cerkvi že dlje kot leto dni v veljavi!

Po tej ugotovitvi prava ratio čl. 6 nav. zak. pač ne more biti več dvomljiva.

Navedeni pravorek je žal nekoliko omajal temelje sodstva na bračno-pravnem polju tudi v Sloveniji, kjer so bili doslej dokaj trdni. Dokaz temu je, da se je sodnik v Ljubljani nedavno v bračnem sporu pravoslavnih zakoncev s sklicevanjem na § 129 ustave srbske pravoslavne cerkve z dne 16. nov. 1931 proglasil za nepristojnega! Toda uverjeni smo, da bodo ostali taki pojavi osamljeni in da bo neupravičeno narušena zgradba našega pravnega stanja dobila svojo prejšnjo sigurnost nazaj. Samo strogo varovanje načel našega o. g. z. nam bo varovalo neobhodno potrebno pravno sigurnost do časa, ko bodo odstranjene vse nejasnosti, ki se porajajo iz različnosti pokrajinskih in verskih pravnih norm, po zenačenem grajanskem bračnem pravu za vso Jugoslavijo.

Ob štirinajststoletnici digest.

Dr. Viktor Korošec, izr. univ. prof.

Dne 16. decembra 1933. je minilo 1400 let, odkar je Justinijan I. (527 — 565) s konstitucijama *Tanta* in *Adew-zev* razglasil digeste, ki so stopile v veljavo obenem z institucijami dne 30. decembra 533. V svojih digestah je Justinijan zbral najlepše plodove rimskega pravoznanstva. S tem, da jih je prevzel iz spisov klasičnih juristov v svoj zakonik, je bistveno pripomogel, da so se ohranili preko vihnarnih stoletij preseljevanja narodov. Razen sv. pisma je komaj še kako drugo delo vzbudilo toliko literature. Gotovo pa ni noben drug zakonik tako zelo vplival na razvoj evropskih zasebnih prav, preko njih pa tudi na večino ameriških in celo na japonsko pravo.

Ob koncu enajstega stoletja so pričeli glosatorji (Irnerij) v Bologni proučevati Justinijanovo kodifikacijo — predvsem pa digeste. Učenci glosatorjev in postglosatorjev so kmalu utirali pot rimskemu pravu v svojih domačih deželah. Slednje je mnogo bolj ustrezalo izpremenjenim

gospodarskim razmeram, kakor pa so zamogla to domača okorela in partikularistična prava. Tako je došlo do edinstvenega zgodovinskega pojava: rimsko pravo je bilo recipirano v Italiji, Franciji (predvsem v južnem delu: *pays de droit écrit*), Nemčiji, Španiji, Škotski i. dr. To se ni zgodilo s kakšnim zakonodajnim aktom, marveč rimsko pravo se je uveljavilo vsled svoje notranje moči in sile.¹ Rimsko pravo pa je vplivalo na razvoj prava tudi v onih deželah, kjer do formalne recepcije ni prišlo, n. pr. v Angliji. Različne okoliščine so tam izsilile, da se je že zgodaj osamosvojilo angleško obče pravo (*Common law*). Soglasno pa priznavajo angleški pravni zgodovinarji, da se je angleško pravo moglo emancipirati šele potem, ko se je z deli Vakarja (magister Vacarius), Ranulfa Glanvila in Henrika Brattona v veliki meri okoristilo z rimskim pravom.²

Večstoletno proučevanje rimskega prava, v prvi vrsti digest, je ustvarilo novodobne zasebnopravne sisteme, ki so nudili potrebno znanstveno naprejšnjo pripravo za samostojne nacionalne kodifikacije XIX. in XX. stoletja. Brez Pothierovih (1695 — 1772) del³ ne bi bil mogoč *Code Napoléon*, niti nemški državljanski zakonik brez Windscheidovih pandekt.

Na prvem mednarodnem kongresu za rimsko pravo v Bologni in Rimu (17. do 27. aprila 1933) je romanistični znanstveni svet obširno proslavil jubilej proglasitve digest. V 89 referatih so romanisti različnih narodov in kontinentov skušali očrtati trenutno stanje romanističnih raziskovanj.⁴ Že prej pa je bila v mnogo manjšem obsegu na katoliški univerzi v Milanu proslavljena 1400 letnica konstitucije *Deo auctore*, s katero je Justinijan dne 15. decembra 530 ukazal, naj se sestavijo digeste.⁵ Tamošnja predavanja

¹ Prim. Krek, Pomen rimskega prava nekaj in sedaj, v Zborniku znanstvenih razprav, I, Ljubljana 1921, zlasti str. 5 — 29 pos. odt.

² Prim. Korošec, Usoda rimskega prava v Angliji, v Zborniku znanstvenih razprav, IX., Ljubljana 1932-33, str. 208 ss., zlasti str. 223 ss.

³ »le guide habituel des rédacteurs du Code civil«, Jossérand, Cours de droit civil positif Français, I., Paris 1930, str. 28; prim. tudi Planiol, Droit civil, I., 10. izd., Paris 1925, str. 21; Zivilgesetze der Gegenwart: Frankreich, Code civil, Mannheim-Berlin-Leipzig 1932, str. VI.

⁴ Prim. Congresso internazionale di diritto romano: Sunti delle relazioni, Roma 1933.

⁵ Zbrano v knjigi: Conferenze per il XIV Centenario delle Pandette (15. Dicembre 530 — 15. Dic. 1930), v Pubblicazioni della Università Cattolica del Sacro Cuore, Milano 1931. — Prim. zelo poučno

so razpravljala o problemih, ki so v neposredni zvezi z Justinijanovo kodifikacijo, predvsem z digestami.

V teku svojega razvoja je bilo tudi naše pravo pod velikim vplivom rimskega prava. S severa in zapada je pronicalo k nam recipirano rimsko (Justinijanovo) pravo, še prej pa je bilo recipirano na jugu in vzhodu v obliki kasnejših bizantinskih zakonikov, ki so v manjšem (Proheiros nomos, Ecloga) ali večjem obsegu (Bazilike) temeljile na Justinijanovem pravu.⁶

Zato bo pač primerno, da se »Slovenski Pravnik« vsaj z nastopnimi skromnimi vrsticami spominja romanističnega jubileja. V osnovnih obrisih hočemo očrtati potek Justinijanove kodifikacije, nato pa naznačiti probleme in struje, ki jih proučevanje digest vzbuja v moderni rimskopravni vedi.

Z Justinijanom I. je zasedel bizantinski prestol mož izredne energije, ki je imel vrh tega zelo srečno roko pri izberi svojih sodelavcev.⁷

Skrbno vzgojen si je pridobil bogatih izkušenj že kot pomočnik svojega strica cesarja Justina I. Tedaj so pač dozorevali načrti, ki se jih je lotil, ko je sam nastopil vladno. Že v sedmem mesecu svoje vlade je ukazal, naj se vse cesarsko pravo zbere v enotni zbirki (H a e c q u a e n e c e s s a r i o, 13. febr. 528). Izredna vnema in odločnost, ki spominja na oba druga velika kodifikatorja: babilonskega kralja Hammurabija (1955 — 1913)⁸ in Napoleona I., nam

recenzijo, ki jo je napisal oksfordski profesor De Zulueta v Law Quarterly Review, aprila 1932, str. 273 s.

⁶ Prim. Dolenc, Dušanov zakonik, Ljubljana 1925. str. 4 ss.; Bogišič, Pisani zakoni na slovenskem jugu, I, Zagreb 1872, str. 56 ss.; Bobčev, Istorija na staroblgarskoto pravo, Sofia 1910, str. 166 ss.; Schöndorf, Einführung in das geltende slavische Recht, I: Bulgarien, Leipzig-Berlin, 1922, str. 1 ss.; Jireček, La civilisation Serbe au Moyen age, preved. iz nemščine. Paris 1920, str. 38.

⁷ Prim. Diehl, Histoire de l'empire Byzantin, Paris 1924, str. 19 ss.; Heisenberg, Staat und Gesellschaft des byzantinischen Reiches, v Kultur der Gegenwart III, IV, 1., 2. izd., Leipzig-Berlin 1923, str. 367 ss.; Schubart, Vom Altertum zum Mittelalter (ein Vortrag), v Archiv für Papyrusforschung, XI, 1933, str. 74 — 106; Gruppe: Kaiser Justinian, Leipzig 1923.

⁸ Prim. Weißbach, s. v. Babylonien, v Reallexikon der Assyriologie, I, 1932, str. 371. — Tudi Hammurabi je objavil že v drugem letu vladanja svoj prvi zakonik; prim. Ungnad, Briefe König Hammurapis, Berlin 1919, str. 37.

postane lažje razumljiva, če pomislimo, kako je bilo tedanje zasebno pravo neenotno in razpršeno po zelo različnih pravnih virih.

Najstarejše je bilo civilno pravo (*ius civile*), ki je bilo vsebovano v številnih zakonih in plebiscitih ter je segalo nazaj do zakonika XII plošč (451 — 450 pr. Kr.), torej skoro tisoč let. V prvih stoletjih principata so uvažali novo pravo senatovi sklepi (*senatus consulta*), poleg njih pa so se vedno bolj uveljavljale različne cesarske konstitucije (*edicta, decreta, mandata, rescripta*), ki so od sredine tretjega stoletja dalje kot *leges* bile edini vir novega prava. Relativno še najbolj zbrano je bilo honorarno pravo v Julijanovi redakciji edikta (*edictum perpetuum*), izvršeni po Hadrijanovem naročilu l. 129 po Kr.⁹

Pri tem ne smemo pozabiti, da razen cesarskih konstitucij starejši pravni viri (komicijalni zakoni, senatovi sklepi, najbrže tudi pretorski edikt) v začetku šestega stoletja po Kr. niso bili več neposredno ohranjeni. Praksa in znanost sta jih uporabljali le v oni obliki, ki jim jo je dala interpretacija, vsebovana v spisih klasičnih juristov (*ius*). Le-tam so bili ohranjeni tudi odgovori (*responsa*) od cesarja privilegiranih juristov; zbirke njihovih *ex auctoritate principis* oddanih mnenj so dobivale tem večji pomen, čim bolj so vsi občutili, da ni več velikih juristov.¹⁰ Via facti so tako postajali pravniški spisi nov pravni vir, ne le formalni, ampak tudi materialni. Povsem naravno je bilo torej, da sta Teodozij II. in Valentinijan III. l. 426. z zakonom o navajanju skušala vsaj nekoliko urediti uporab-

⁹ Prim. Tanta § 21: ... opus moderate confectum...

¹⁰ Teodozij III. toži v konstituciji *Saepe nostra clementia*, s katero je l. 438. proglasil svoj zakonik, da manjka temeljito izobraženih juristov: ... tam pauci rarique extiterint, qui plene iuris civilis scientia ditarentur et... vix unus aut alter receperit soliditatem perfectae doctrinae. — Prim. tudi apel, ki ga na cesarja naslavlja Anon. de reb. bellic. (citat v Seeck, *Geschichte des Untergangs der antiken Welt*, Anhang zum sechsten Bande, Stuttgart 1921, str. 430): *Divina providentia, sacratissime imperator, ... restat unum de tua serenitate remedium ad civilium curarum medicinam, ut confusas legum contrariasque sententias improbitatis reiecto litigio iudicio augusto dignationis illumines.* (Seeck, l. c. stavi nastanek spisa med leti 366. in 375.).

ljanje klasičnih spisov kot pravnega vira.¹¹ Privilegiran položaj sta poleg Papinijana priznala le najkasnejši klasikom (Ulpianu, Pavlu in Modestinu) ter — Gaju, ki je s svojim jasnim, preprostim slogom najbolj ustrezal zahtevam takratne dobe.¹² Že stoletje prej je bil priznal Konstantin Pavlovim sentencam obvezno moč,¹³ pač iz sličnih razlogov.

Svojo kodifikacijo je pričel Justinijan z zbirko cesarskega prava. To je bilo najmodernejšo pravo. Cesarske konstitucije so bile v dobi dominata tudi najbolj avtoritarni del prava. Po večini, vsaj od srede tretjega stoletja dalje so bile konstitucije ohranjene neposredno, ker ni bilo več klasikov, ki bi jih bili v svojih spisih obdelovali in s svojo razlago organsko spojili s celotnim pravnim sistemom. Končno ne smemo prezreti, da je bila kodifikacija cesarskega prava še vedno najlažje izvršljiva. Obstojele so že tri zbirke; zasebni deli sta bila *Codex Gregorianus* in *Codex Hermogenianus*, uradna zbirka pa je bil *Codex Theodosianus* (438).

Že dne 7. aprila 529. je cesar Justinijan proglasil svoj zakonik *Codex Justinianus*, ki je s tem postal izključna zakonska zbirka cesarskega prava (*Summa rei publicae*). S tem, da je Justinijan v svojem zakoniku kodificiral vse dotedanje cesarsko pravo in izvršil to v tako kratkem času, je znatno nadkrilil Teodozijev zakonik. Ne smemo pa prezreti, da je *Codex Justinianus* vendar

¹¹ C. Th. 1, 4, 3.

¹² Gaja klasiki nikoli ne omenjajo (Kübler v *Gai institutionum commentarii quattuor*, 6. izd. Lipsiae 1928, str. III). Vendar pa so bile njegove institucije izredno razširjene in uporabljane. Že pred Veroneškim palimpsestom (1816) je bil znan izvleček *Epitome Gai* iz IV. ali V. stoletja (prim. Kübler, o. c., str. IX), ki je ohranjen v *Lex Romana Visigothorum*; v Autunu je l. 1898. našel Chatelain dele obširnega komentarja (*Gaius Augustodunensis*). V najnovjšem času pa so našli pomembne drobce njegovih institucij v Egiptu: v XVII. zvezku *The Oxyrhynchus Papyri*, part XVII. London 1927. je objavil Hunt odlomke iz četrte knjige na papiru; prepis je iz tretjega stoletja (prim. Levy, v *Sav. Zeitschr.*, rom. Abt. 48, 532 ss. Levy, *Studi Bonfante*, II, 277 ss.; Collinet, *Revue historique de droit*, Sér. 4, tom. 7, str. 4 ss.; De Zulueta v *Law Quarterly Review* 44, 1928, str. 198 ss.; rekonstr. tekst pri Küblerju, l. c. za str. 268. suppl.). Še mnogo važnejšo najdbo iz Egipta iz l. 1933. je objavil v novembru 1933. Arangio-Ruiz, *Frammenti di Gaio*, Firenze.

¹³ C. Th. 1, 4, 2.

le dovršitev Teodozijeve zamisli, čeprav v mnogo popolnejši obliki.

Neprimerno težje je bilo vprašanje, kako uporabiti ogromno duhovno bogastvo, vsebovano v spisih klasičnih pravnikov. Zakonodajni načrt Teodozija II. iz l. 429., ki je bil nameraval zbrati v isti zbirki veljavno pravo iz cesarskih konstitucij in iz pravniških spisov,¹⁴ se je ponesrečil, ker takratni pravniki niso bili kos toliki nalogi.¹⁵ Več kot dvomljivo je, da bi bili Justinijanovi sodelavci imeli v tem pogledu več uspeha.^{15a} V tej domnevi nas potrjuje kakovost njihove zakonodaje, ki jo spoznavamo v novelah; nič boljše ni bilo na Zapadu, kakor to razvidimo iz sodobnih zakonikov, ki so bili izdani za Rimljane v zapadnogotski, vzhodnogotski in burgundski državi (*Lex Romana Visigothorum*, *Edictum Theodorici*, *Lex Romana Burgundionum*).¹⁶

Velika Justinijanova zasluga je bila, da se je odločil, sestaviti iz pravniških spisov poseben zakonik: *digeste*. Vsekako so pri njem vplivali tudi drugi razlogi: v dobi dominata se mu je zdelo povsem neprimerno, da bi uvrstil med pravniško pravo svoje konstitucije, s katerimi je definitivno in avtoritativno odločil mnogoštevilna vprašanja, ki so ostala še dotlej sporna med raznimi juristi (*quingenta decisiones*)¹⁷ večji del še od tedaj, ko so se klasiki ločili v sabinijance in prokulijance.

Digest ne bi pojmovali pravilno, če ne bi upoštevali Justinijanovega velikega spoštovanja do klasičnih vrednot, ki jih je ustvarila stara doba. Kakor je z osvojitvijo Italije, dela Španije in Vandalskega kraljestva skušal obnoviti stari rimski imperij, tako je skušal v svojih digestah obnoviti klasično pravo s tem, da je v posameznih fragmentih (*leges*) takorekoč podelil besedo starim klasikom. Zdrav smi-

¹⁴ C. Th. 1, 1, 5, § 3.

¹⁵ Prim. op. 10.

^{15a} Prim. Pringsheim, *Die archaistische Tendenz Justinians*, Studi Bonfante I., Pavia 1929, str. 580.

¹⁶ Najbolj jasno dokazuje to *Lex Romana Visigothorum*, ki je samo kompilacija virov odn. njihovih izvlečkov, ne da bi jih skušala kakorkoli predelati.

¹⁷ Tanta § 14: *... si quid principalibus constitutionibus cautum est, hoc in digestorum volumine poni nullo concessimus modo*. Prim. Cordi § 2. — Dosledno tudi posebej omenja besedilo starejših cesarskih konstitucij, ki so vsebovane v klasičnih spisih, prim. n. pr. Deo auctore §§ 6, 7; Tanta § 10.

sel za sodobne potrebe ga je obvaroval skrajnosti, v katero je bil najprej zašel Teodozij II. Slednji je namreč l. 429. ukazal, naj se kot prva sestavi zbirka, ki bo vsebovala vse dotedanje konstitucije od Konstantina dalje, ne glede nato, ali še veljajo ali ne; šele iz tega predvsem znanstvenega¹⁸ dela in iz obeh zasebnih kodeksov ter pravnških spisov naj bi bila komisija sestavila zakonik veljavnega prava. Justinijan pa je v prvi vrsti hotel sestaviti iz pravnških spisov zakonik — *digeste*, obenem je seveda tudi želel varovati prvotni značaj klasičnih spisov, kolikor je bilo to združljivo z njegovim primarnim namenom. Sestavljanje zakonika iz pravniške literature, ki je bila po svojem obsegu dvajsetkrat večja od Justinijanovih *digest*,¹⁹ je bilo neprimerno težavnejše, kakor pa je bila sestava kodeksa iz cesarskih konstitucij. Najmlajši klasični spisi so bili tedaj že tristo let stari, najstarejši uporabljeni (O. Mucius Scaevola) celo šeststo let. Razumljivo je, da je izbrala komisija za ogrodje novega zakonika zadnji obdelavi rimskega prava: Ulpijanove in Pavlove spise.

Navodila, ki jih je v konstituciji *Deo auctore* dal Justinijan Tribonijanovi redakcijski komisiji, prepuščajo slednji mnogo svobodnejše roke, kakor pa jih je imela komisija za sestavo prvega kodeksa ali kakor jih je imela komisija, kateri je l. 435. Teodozij II. poveril sestavo svojega kodeksa.²⁰ Komisija za sestavo *digest* ni bila več vezana po Konstantinovem kasacijskem in Teodozijevega navajalnem zakonu, ampak je smela povsem svobodno izbrati iz pravniške literature to, kar se ji je zdelo najboljše (*Deo auctore* § 6: *quod melius et aequius est iudicatosse*); ohranjeno klasično besedilo je smela skrajšati (§ 7: *supervacua longitudine semota*),

¹⁸ C. Th. I, I, 5 zlasti §§ 1 — 2 (*scholasticae intentioni*).

¹⁹ Justinijan (Tanta, § 1) omenja, da je komisija sestavila zakonik v približno 150.000 vrsticah iz preko treh milijonov vrstic. Uporabljeni so bili spisi: *quorum et nomina antiquiores homines non dicimus nesciebant, sed nec umquam audiebant* (§ 17); posebne zasluge ima Tribonijan: *Antiquae autem sapientiae librorum copiam maxime Tribonianus... praebuit, in quibus multi fuerant et ipsis eruditissimis hominibus incogniti...* (§ 17).

²⁰ C. Th. I, I, 6, zlasti § 2: *demendi supervacanea verba et adiciendi necessaria et demutandi ambigua et emendandi incongrua tribuimus potestatem*.

izpremeniti ali dopolniti (§ 7: *quod imperfectum est repleatis, ... si aliquid ... non recte scriptum inveniatis, et hoc reformetis*). Take zavestno izvršene izpremembe klasičnega teksta nazivamo interpolacije, njihovo ugotavljanje je postalo osrednji problem romanistike zadnjih štirih, petih desetletij. O tem kasneje!

Dalje je morala komisija črtati ponavljanja in odstraniti nasprotja med raznimi pravnimi spisi. Konstituciji Tanta oz. Δεδωξεν trdita, da v zakoniku ni antinomij (§ 15), priznavata pa, da so ostala ponekod similia (§ 13). Dandanes vemo, da tudi prva trditev ni povsem točna, objektivno pa moramo ugotoviti, da je število antinomij zelo majhno, če upoštevamo obseg celotnega dela.

Iz obeh uvodnih zakonov, kjer Justinijan nikakor ne štedi v samohvalo, tudi izvemo, koliko težkoč je povzročala izvršitev dela. Spričo Justinijanove vneme je pavza dvajsetih mesecev, ki je nastala med proglasitvijo prvega kodeksa in konstitucijo Deo auctore nesporen dokaz, kako velike zapreke je bilo treba premagati, preden je bilo mogoče pričeti z delom. Konstituciji Tanta oz. Δεδωξεν omenjata, da so imeli delo, za katero je manjkalo vsakih poskusov v preteklosti,²¹ za neizvedljivo; še ob pričetku dela so računali, da ne bo dovršeno v desetih letih.²² Kodeks iz l. 529. je tudi ohranil še navajalni zakon iz l. 426.²³

Razumljiva nam bo zato pač radost, s katero je Justinijan proglasil digeste že dne 16. decembra 529. potem ko je že dne 21. novembra istega leta proglasil s konstitucijo *imperatoriam maiestatem* institucije, ki naj bi bile učbenik in zakonik. Naslanjajoč se bistveno na Gajeve institucije naj bi uvajale mlade pravnike v novo pravo.

Digeste so največje Justinijanovo delo (*maximum opus*),²⁴ ki mu je zagotovilo častno mesto v kulturni zgodovini človeštva. V veliki meri se je uresničilo njegovo prepričanje, da je ustvaril svoj zakonik ne le za sodobnike.

²¹ Tanta, § 1.

²² Tanta, § 12.

²³ Krüger, *Neue juristische Funde aus Aegypten*, Sav. Z. rom. Abt. 43, 1922, str. 564 s.; Klübler, *Geschichte des röm. Rechts*, Leipzig-Erlangen, 1925, str. 414; Pringsheim v Sunti, str. 78. — Zbirka *Oxyrhynchus-Papyri* XV. vsebuje tudi neki papirus, na katerem so ohranjene rubrike iz prve knjige (I, 11 — 16) kodeksa iz l. 529.

²⁴ Tanta § 1: ... *maximum opus adgredientes*...

marveč tudi za bodočnost;²⁵ seveda se je to izpolnilo v marsikaterem pogledu drugače, kakor pa je on mislil. Najbolj kratko življenje je bilo njegovi kodifikaciji usojeno v bizantinskem cesarstvu samem. Potreba po grških zakonikih je že kmalu izsilila nove zakonike (Ekloga, 740, i. dr.). Bazilike pomenijo sicer povratak k Justinijanovemu pravu, toda jezikovno in sistematično so samostojen zakonik. — Tem presenetljivejši uspeh pa je doživela njegova kodifikacija, v prvi vrsti pa digeste, v Srednji in Zapadni Evropi — po večini v onih deželah, kjer ni bila nikoli proglašena kot zakonik. Zgodilo se je to predvsem vsled znanstvenega obdelovanja, ki ga je Justinijan v ozkosrčni skrbi za svoje delo zelo skušal otežkočiti, ko je v konstitucijah *Deo auctore* (§ 12), *Tanta* in *Δεδωκεν* (§ 21) prepovedal komentiranje digest.

Tudi moderni romanistiki stavijo Justinijanove digeste še mnogo zamotanih problemov. Odkar ne velja več Justinianova kodifikacija kot vir veljavnega prava, si je rimsko-pravna veda zastavila za svojo glavno nalogo ugotovitev čistega rimskega klasičnega prava. Opremljena z modernimi znanstvenimi pripomočki skuša določiti posamezne interpolacije v Justinijanovih digestah in tako izluščiti klasično pravo samo. Še nedovršeni *Index interpolationum*²⁶ nam nazorno kaže, koliko dela je bilo izvršenega v tem pogledu. Nepričakovano število »odkritih« interpolacij pa vzbuja večkrat resne pomisleke in zahteve po reviziji metode, ki so neredko preveč radikalne.²⁷ Osporavati velike zasluge in uspehe interpolacijskih raziskovanj bi bilo neutemeljeno, prav tako tudi ne moremo zanikati potrebe, da se raziskovanja nadaljujejo. Toda marsikaj bo treba izpopolniti in poglobiti. V mejah današnjega članka se moramo omejiti le na nekatere splošne pripombe.

²⁵ *Tanta* § 12: ... non tantum nostro, sed etiam omni aevo tam instanti quam posteriori leges optimas ponere.

²⁶ Levy-Rabel, *Index interpolationum*, I. (za prvih 20 knjig digest), 1929; *Supplementum* I. (za prvih 12 knjig), 1929; II. (od 21. do 35. knjige) 1931. Weimar.

²⁷ Prim. Lenel, *Kritisches und Antikritisches*, v *Sav. Zeitschr. rom. Abt.* 49. (1929), str. 1 ss.; Lenel, *Wortforschung*, o. c. 50 (1930) 1 ss.; Klübler, *Die klassischen Juristen und ihre Bedeutung für die Rechtsentwicklung*, v *Conferenze* (gl. op. 5), str. 105 ss., zlasti pa na str.

Da je število interpoliranih mest zelo veliko, priznava Justinijan sam.²⁸ Ne pove pa, koliko je med njimi zgolj formalnih interpolacij, ki so nastale vsled skrajšanja prvotnega teksta, koliko pa je materialnih, ki so izpremenile dotedanje pravo. Ker je v digestah odpravljeno mnogo starih civilnih institutov (mancipacija, in *iure cessio*, itd.), je bilo nedvomno zelo mnogo resničnih izprememb klasičnega prava. Zato govori tudi to, da je po dovršitvi digest dal revidirati zakonik²⁹ iz l. 529. in je s konstitucijo *Cordi* proglasil dne 16. novembra 534. svoj novi *Codex Justinianus repetitae praelectionis*.

Za ugotavljanje obsega interpolacij je odločilnega pomena predvsem dvoje načelnih vprašanj, ki sta v sodobnem slovstvu še zelo sporni:³⁰ v kolikem obsegu je na Justinijanovo kodifikacijo vplivalo helenistično-orientalsko pravno naziranje, hkratu pa tudi, koliko se je uveljavil vpliv krščanstva?

Kot cesar vzhodnega cesarstva je Justinijan kodificiral pravo, ki je — izvzemši zadnjih 250 let — bilo po svojem postanku, svoji tradiciji in miselnosti najtesneje vezano z zapadom, posebej z Rimom. Nesporno je, da je hotel Justinijan kodificirati rimsko pravo; v mnogih pogledih je skušal obuditi k novemu življenju pravne institute, ki jih je praksa le redko uporabljala.³¹ Nehote pa se tudi ni mogel

109 ss. — Za najradikalnejše naziranje prim. Albertario, *La crisi del metodo interpolazionistico*, v *Studi Bonfante* I. str. 611 — 672.

²⁸ Tanta, § 10.

²⁹ Prim. *Cordi*, § 1.

³⁰ Prim. (navajam samo najvažnejše): Collinet, *Le caractère oriental de l'oeuvre législative de Justinien et les destinées des institutions classiques en Occident*, Paris 1912; Collinet *Histoire de l'Ecole de Droit de Beyrouth*, Paris 1925; Collinet, *Les facteurs de développement du droit romain privé au Bas-Empire*, *Bulletin of the Intern. Committee of Historical Sciences*, I, V (1928), str. 623 ss. — Levy, *Westen und Osten in der nachklassischen Entwicklung des röm. Rechts*, *Sav. Zeitschr.* 49 (1929), str. 230 ss. — De Francisci, *Premesse storiche alla critica del Digesto*, v *Conferenze* (gl. op. 5), str. 3 — 38; Riccobono, *Punti di vista critici e ricostruttivi*, v *Annali Palermo* 1928, str. 500 ss.; Riccobono, *Fasi e fattori dell'evoluzione del diritto romano*, v *Mélanges Cornil*, II. Gand-Paris 1926, str. 235 ss.

³¹ Pringsheim, *Die archaistische Tendenz Justinians*, v *Studi Bonfante* I, str. 551 ss., zlasti str. 559 ss.; Riccobono, *La verità sulle pretese tendenze arcaiche di Giustiniano*, v *Conferenze*, str. 235 ss.

povsem oprostiti vplivov vzhodne pravne miselnosti,³² tem manj, ker je bilo s pravnima šolama v Beritu in Carigradu tudi znanstveno središče prešlo na Vzhod. Na Vzhodu ohranjeni pravni spomeniki (sirsko-rimska pravna knjiga, papiri) nam pričajo o žilavi odporni moči tamošnjih prav. Mislim, da bo odgovor na stavljeni problem mnogo lažji, čim bolj nam bodo tako lepo napredujoča raziskovanja klinopisnih prav³³ in papirov³⁴ omogočila čim podrobnejše spoznavanje helenistično-orientalske pravne miselnosti.

V najožji zvezi s tem je drugo vprašanje: kako se je razvijalo rimsko pravo v postklasični dobi? Ali gre za organičen razvoj klasičnega prava (Riccobono) ali za več ali manj radikalen prelom dveh dob? Zdi se, da bo ta raziskovanje morda treba razširiti prav do dobe Severov in pri zadnjih klasikih samih — ki so bili nekateri izmed njih doma iz Sirije (Papinijan) in Fenicije (Ulpijan) — iskati začetke ali vsaj zacimke novega razvoja.

Ako se ob 1400 letnici ozremo na zgodovinsko usodo digest, opazimo velike izpremembe: po popolni pozabljenosti v predglosatorski dobi postanejo digeste zakonski vir *κατ' ἐξοχήν*. Mnogo stoletij so pravniške generacije večjega dela Evrope črpale iz njih in rastle ob njih, dokler se niso mogle vsaj formalno emancipirati od njih. Dandanes, ko je Corpus iuris civilis prenehal biti vir veljavnega prava, so digeste še vedno najzanimivejše torišče rimskopravnih proučevanj, ki skušajo preko njih najti pot do čistega klasičnega prava in tako razkriti najgenialnejšo tvorbo antične pravne zgodovine.

³² Podobno sta sintezi različnih prav tudi Hammurabijeva kodifikacija (sumerskega in babilonskega) ter Code Napoléon (*droit écrit* — *droit coutumier*).

³³ Prim. zlasti Koschaker, *Über einige griechische Rechtsurkunden aus den östlichen Randgebieten des Hellenismus*, Leipzig 1931; *Cuneiform Law*, v *Encyclopædia of the Social Sciences*, 1933. — San Nicolò, *Beiträge zur Rechtsgeschichte im Bereiche der keilschriftlichen Rechtsquellen*, Oslo 1931.

³⁴ Prim. poročila: P. M. Meyer, *Papyrusbericht* v *Sav. Zeitschr.*, in Wenger, *Juristische Literaturübersicht* v *Archiv für Papyrusforschung*; De Zulueta, *Bibliography: Graeco-Roman Egypt*; A. Papyri v *Journal of Egyptian Archaeologie*.

V. Kongres mednarodne odvetniške unije.

(15.—17. septembra 1933. v Dubrovniku.)

Boris Furlan - Vladimir Ravnihar.

Če abstrahiramo od poživljenja medsebojnih osebnih stikov med udeleženci in od vsestransko pristrčnega sprejema ter gostoljubja, o čemer je naše časopisje že poročalo — se je organizacijsko in praktično-tehnično delo kongresa izčrpalo v razpravljanju o naslednjih referatih, ki so bili predmet dnevnega reda, diskusije v dveh sekcijah in sklepanja o resolucijah na plenumu:

1. sprememba pravil; 2. imuniteta braniteljstva; 3. mednarodna ureditev prodaje na obroke; 4. disciplinska oblast komor; 5. organizacija odvetniških penzijskih fondov; 6. vloga odvetništva pri zaščiti mladine.

1. **Sprememba pravil** (referent J. Appleton). American Bar Association, v kateri je združenih nad 15.000 odvetnikov Severnih držav, in Canadian Bar Association, ki še nista včlanjeni v mednarodni odvetniški uniji, sta izjavili, da bi jima bil pristop zelo olajšan, če bi se spremenile nekatere točke dosedanjih pravil in če bi se tako ustvarili psihološko ugodnejši pogoji zagovornikom sodelovanja ameriških in anglosaških odvetnikov sploh na mednarodnem forumu. Kakor znano, so mogle biti doslej člani naše Unije le enotne državne organizacije odvetnikov. Kjer takih ni bilo, se je komora prestolnice smatrala za predstaviteljico vseh odvetnikov neke države. Glede na posebne razmere Združenih držav S. A. bi se po tem besedilu moglo n. pr. zgoditi, da bi postala članica Unije komora v Washingtonu, ne pa ona v New Yorku, ki prvo po številu članov in po gospodarski pomembnosti daleč prekaša. Nastale bi tudi težkoče glede angleških dominijonov, ki so zelo ljubosumni na svojo avtonomijo in skoraj popolno državno neodvisnost. Zaradi tega je kongres sklenil, da izpopolni in nekako oficijalno tolmači, kaj naj se smatra za državno združenje (groupement national). Tako je dobil prvi odstavek čl. 4. pravil dodatek, po katerem se za državno združenje smatra poklicna organizacija odvetnikov v vsaki samostojni državi in v vsaki avtonomni posesti ali koloniji (possession ou colonie autonome), drugi odstavek tega člena pa je bil izpopolnjen tako, da sme glavna skupščina pripustiti kot člane Mednarodne odvetniške unije poleg

prestolniške komore tudi komore drugih velikih mest. — Od ostalih manj važnih sprememb v pravilih bi bilo še omeniti, da je bila črtana določba čl. 6. odst. 3, po katerem so posamezne državne organizacije odvetnikov smele pošiljati na kongrese po največ pet delegatov. Število delegatov je sedaj v principu neomejeno, vendar pa bo predsedništvo od primera do primera določalo neki maksimum po konkretnih prilikah mesta, kjer se bo vršil kongres, in komore, od katere je vabilo izšlo.

2. Imuniteta braniteljstva (referent J. Appleton). Poročilo g. Appletona, bivšega profesorja v Lyonu, sedaj odvetnika v Parizu in avtorja znane knjige *Traité de la profession d'avocat*, se je naslanjalo na primerjavo organizacije braniteljske svobode v raznih državah, katere je ločilo v dve skupini: a) v države, kjer je braniteljska svoboda zajamčena po pozitivnih zakonih (Francija, Belgija, Holandska, Italija, Jugoslavija, Rumunija, Avstrija, Ogrska, Čehoslovaška), b) v države, kjer se imuniteta braniteljstva naslanja na običajno pravo in sodno prakso (Anglija, Švedska in Norveška, in v nekem smislu Bolgarska). Na osnovi vestne analize posameznih zakonodaj je referent prišel do zaključka, da je braniteljska svoboda v principu skoraj povsod priznana kot pogoj dobre justice. To je tudi povsem naravno, kajti sodba more biti pravična le, če sloni na vsestranskem poznanju dejstev, to pa predpostavlja, da sme odvetnik prednašati vse, kar smatra za koristno obrambi, ne da bi se moral bati kakih kvarnih posledic za svojo osebo. Potrebna je torej popolna in vsestranska imuniteta za vse govore in spise obrambe, kolikor se seveda ne nanašajo na stvari, ki so izven okvira pravde. — V debati o tem referatu je zagrebški delegat dr. Politeo poudarjal, da se sicer v principu strinja z zaključki referenta, da pa so vendar nekoliko preveč abstraktni, ker je v nekatereh državah jasno vidna tendenca k omejitvi braniteljske svobode. Zaradi tega je prav kongres poklican, da na take pojave energično in nedvoumno reagira ter zavzame odločno in jasno stališče. V istem smislu je govoril tudi bolgarski delegat Stainov. Na osnovi teh pripomb in nadaljnje debate je bila končno sestavljena resolucija, katero je kongres v celoti sprejel in v kateri se poudarja, da se odvetnik ne sme nikoli preganjati ali nadlegovati radi govorov in spisov, dokler se ni oddaljil od predmeta pravde in je ravnal v dobri veri v zaščito interesov svoje stranke; da se zlorabe teh braniteljskih pravic smejo kaznovati samo po disciplinski oblasti, ki naj jo po možnosti izvršuje vedno komora;

da mora imeti odvetnik vedno možnost, svobodno se razgovarjati s svojim klientom in čuvati v zaupanih mu stvarih poklicno tajnost; da se odvetnik ne sme nikoli pod nobeno pretvezo ovirati ali ogražati v svobodnem izvrševanju svojega poklica, posebno ne radi svojega političnega ali verskega prepričanja ali radi pripadnosti k neki rasi itd.; da ga morajo javne oblasti še posebej zaščititi, kadar mu politične, ekonomske ali socialne prilike otežujejo izvrševanje njegovega poklica ali pa ga celo izpostavljajo javnemu nerazpoloženju.

3. Mednarodna ureditev prodaje na obroke (referent L. Sarrao). — Referent je osvetlil problem z ekonomskega in juridičnega vidika, poudarjajoč v prvem pogledu, da je v današnjih prilikah tudi konsumtivni kredit neobhodno potreben in da so posebno dolgoročni krediti neobhodni za vso mednarodno trgovino; v drugem oziru pa je analiziral jamstva, ki jih ureditev tega posla mora nuditi prodajalcu in drugim upnikom. Referent je pravilno poudarjal, da vsaj trenutno ne more biti govora o kakem enotnem zakonskem besedilu, ki bi za vse države enako urejalo ta institut. Nekatere zakonodaje, n. pr. francoska, smatrajo, da je kupoprodaja perfektna že po samem soglasju volj, ne glede na izročitev prodanega predmeta in na plačilo kupnine. Druge zakonodaje zahtevajo nasprotno materialno izročitev in plačilo kupnine. V prvem sistemu zakonodaj bo ob neplačilu celotne kupnine pridržek lastnine učinkoval kot resolutivni, v drugem kot suspenzivni pogoj. Analiza zakonske ureditve kupoprodaje na obroke v posameznih državah kaže naslednja skupna svojstva: a) zakonodajne določbe se ne uporabljajo na potrošne stvari, n. pr. na živila, marveč le na nepotrošne, navadno na izdelane predmete; b) pridržek lastnine mora biti izrečno in skoro vedno v pisni obliki dogovorjen; c) za pridržek je predpisana posebna publiciteta; d) posebni predpisi veljajo za upoštevanje zneskov, plačanih na račun, če kupec plačevanja ne dovrši; e) odsvojitve na obroke kupljenega predmeta pred celotnim plačilom ima kazenske posledice. Referent je poudarjal, da bi bilo že mnogo doseženo in bi pomenilo velik napredek, če bi one države, v katerih prodaja na obroke ni še normirana, sprejela gornja načela in po njih uredila ta pravni posel. Nadalje je referent priporočal sprejem resolucije, ki bi vsem državam svetovala mednarodno konvencijo, s katero bi se priznavala veljavnost prodaje na obroke s pridržkom lastnine in s katero bi bila publiciteta po možnosti na enoten način organizirana.

V debati o predmetu je ljubljanska delegacija opozorila na analogijo s hipoteko na aeroplanih, ki je bila tudi normirana z mednarodno konvencijo in potem ratificirana od posameznih držav, med prvimi od Jugoslavije, na podobnosti s pomorsko hipoteko in na okolnost, da bi se splošne formalne norme hipotečnega registra prav lahko uredile enotno za vse države, prepustivši materialnim zakonodajam posameznih držav, da po konkretnih gospodarskih prilikah določajo predmete, pri katerih so taki posli dopustni. G. G h e u d e je izrazil željo, naj se upoštevajo interesi in pravice prodajalca in kupca, ker ne zaupa preveč podjetjem, ki sicer dajejo v široki meri kredit, a si za takojšnje dajatve zagotavljajo od svojih sopogodbениkov dejanske obveznosti, ki jih ti ne morejo izpolniti. G. D e B r o w je pripomnil, da imamo poleg navedenih sistemov konsensualne in izročitvene prodaje še tretjega, ki velja n. pr. v holandskem pravu in po katerem se zahteva istočasno naslov in tradicija. G. X a v i e r J a n n e je opozarjal na težkoče mednarodne ureditve obročne prodaje, ki naj bi veljala za vse predmete. — Po pojasnilih referenta je bila nato v plenumu soglasno sprejeta resolucija, kakor je bila predlagana.

4. Disciplinska oblast komore (referent Ch. G h e u d e). Na osnovi analize posameznih zakonodaj je referent ugotovil, da nimajo skoraj nikjer komore same disciplinske oblasti. Le v Bolgariji ima komora absolutno avtonomijo v prvi in drugi instanci. Za njo pride Rumunija, ki tudi uživa skoraj popolno avtonomijo. Skoraj povsod drugod pa izvršujejo komore disciplinsko oblast samo v prvi instanci, v drugi pa je ta funkcija pridržana večinoma mešanim sodiščem, sestavljenim iz sodnikov in odvetnikov. V posebno skupino spadajo Francija, Belgija, Holandska in Luksemburg, kjer izvršujejo disciplinsko oblast v prvi instanci komore, v drugi pa sodstvo brez sodelovanja odvetnikov (prizivna sodišča, odnosno kasacije itd.) V Franciji in Belgiji je še ta posebnost, da v onih krajih, kjer nimajo komore predpisanega števila članov za sestavljanje disciplinskega sveta, izvršujejo disciplinsko oblast tudi v prvi instanci redna sodišča prve stopnje. V nadaljnjem se je referent bavil z učinkom izbrisa iz seznama odvetnikov in na osnovi diskusije, katere so se udeležili med drugimi D a n a i l o v (Sofija), B r a u s s e u r (Luksemburg) in H a v a s (Ogrska), je bila sprejeta resolucija, v kateri se priporoča unifikacija organizacije in izvrševanja disciplinske oblasti, ki naj bo v prvi in drugi instanci pridržana izključno ko-

moram, ali pa naj se v drugi instanci komoram vsaj zagotovi soodločevanje; nadalje se izraža želja, naj imajo odločbe o izbrisu iz seznama odvetnikov značaj pravno-močno razsojene stvari v onih krajih, kjer je še nimajo, in da naj bo pridržana odločba o zopetnem vpisu oni komori, ki je odredila izbris, seveda po preteku določene dobe in po izpolnitvi strogih in točno določenih pogojev.

5. Organizacija odvetniških penzijskih fondov (referent **D a n a i l o v** in **J a n k o v i ć**). Referat je podal natančen pregled organizacije penzijskih fondov v Jugoslaviji in Rumuniji in načrta zakona v Bolgariji. V Rumuniji je bil ustanovljen odvetniški penzijski fond z zakonom od 28. decembra 1931, poslovati pa je začel 24. marca 1932. Koncem junija istega leta je imel že glavnico 3,243.854 leiev, koncem junija 1933. pa leiev 16,500.000 (= 2,500.000 fr. fr.). Dohodke črpa fond predvsem iz posebnih kolkov, ki jih odvetniki morajo lepiti na vloge in plačevati iz svojih sredstev. V Bolgariji je projekt zakona o penzijskem fondu v proučevanju Sobraja. Referenta sta po živahnih diskusijah, katerih sta se udeležila posebno rumunski delegat **N a u m e s c o** in avstrijski delegat **K a n t o r**, predlagala resolucijo, v kateri se sicer pridružujejo končni zaključki stalni komisiji za proučevanje vprašanja penzijskih fondov, ustanovljeni pri Uniji, vendar se že sedaj poudarja, da so takozvani zastopniški kolki (timbres de plaidoirie) po rumunskem vzoru najbolj praktični za pridobivanje gmotnih sredstev in da se ta sistem priporoča komoram, ki še nimajo penzijskih fondov ali ki želijo izboljšati položaj že obstoječih penzijskih fondov. — Ta zaključek se nam navzlic previdni formulaciji zdi nekoliko prenagljen in zagrebški »Odvjetnik« (12. X. 1933) je v tem pogledu izrazil neke pomisleke, ki se nam zdijo povsem upravičeni.

6. Vloga odvetnikov pri zaščiti mladine (referent **S é j o u r n é**). Referent se je naslanjal na anketo o stanju mladinskega sodstva v raznih državah in prišel do zaključka, ki je bil na plenumu soglasno sprejet, da naj se povsod, kjer še ne obstoje, ustanovijo za maloletne posebna sodišča, ki naj poslujejo z izključitvijo vsake publicitete, da naj se k obrambi maloletnikov pripuščajo izključno odvetniki, katerih naloga pa naj ne preneha s sodbo, marveč naj se še po prestani kazni nadaljuje z nadziranjem, svetom in pomočjo v svrhu moralne reintegracije padlega maloletnika, v kar so posebno poklicane odvetnice, katerih naravna svojstva požrtvovalnosti in občutljivosti jih posebno usposabljaajo k resnično koristnemu in blagodejnemu delu za maloletnike.

— Kakor pravilno poudarja navedeni poročevalec »Odvjetnika«, je ta resolucija vsekakor idealna in lepa, a osnovana na prevelikem optimizmu ali vsaj na precenjevanju materialnih možnosti odvetništva v današnjih razmerah.

Notarske listine.*

Kramer Rudolf, javni notar v Brežicah.

Naša doba zahteva hitro, točno in poceni poslovanje. Tej zahtevi ustrezajo listine s kratko, natančno in jasno vsebino. Strankam ni prav nič za gostobesedno lepotičje. Treba bo prelomiti z dosedanja dolgovezno nemško tradicijo in formalizem skrócić na mero, ki je po zakonu neobhodno potrebna. Kar je odveč, ne koristi nikomur, zavlačuje dovršitev dela in je najčešče vzrok nejasnosti in dvosmiselnosti. Opuščati je treba ponavljanje, obširno opisovanje, navedbe, ki so itak pravne posledice izvestne izjave ali činitve ali ki veljajo vprav toliko, kakor če niso zapisane, in citiranje paragrafov posameznih zakonov (obrazec 3 in 47). Listina ni pisana za sodnika ali odvetnika, marveč za stranki, ki sta se pogodili, ali ki sta udeleženi. Tem naj bo povsem razumljiva. V večini primerov bo javni notar bolje pogodil voljo strank, če ji da adekvaten izraz v listini, kakor če to voljo že vnaprej vklene v okvir izvestne zakonite določbe.

V zbirki obrazca šenoe A. Zlatka so nepotrebni: Na čelu notarskih aktov zabeležba: »Izvornik« in v kontekstu notarskih aktov navedbe: »sa sedištem«, »u mojim uredskim prostorijama, nalazečim se«, »ovaj po meni sastavljenik«, »kao odgovarjajući njihovi volji povladjen«, »te vlastnoručno potpisan, kao i po meni javnom beležniku uz moj uredovni pečat«, »stranke mole, da im se izda uredovni otpravak ovog javnobeležničkog akta u overenom (jednostavnom) prepisu«, »pozvanih«, »naročito pozvanih«, »sposobnih«, »koji je podjedno zamoljen, da bude svedokom kot izjave poslednje volje (obrazci 6, 7, 12 do 14, 18, 21 do 25)«, pristavek pri podpisu prič: »kao svedok poslednje volje« na obrazcih 13, 21 do 23, dvakratni podpis prič na obrazcih 14, 18, 26, 27, navedba v obrazcih 22 in 29: »sa željom, da ovaj sastavek zadobije krepot poslednje volje izjavljene pred sudom«, v obrazcu 23: »glasom predložene mi krštenice, pa je prema tome navršio sedemnaest godina«, v obrazcu 25: »a po meni javnom beležniku svedocima akta«, v obrazcih 37, 45 do 47, 56: »o tome bude sastavljen ovaj zapisnik« in »u dokaz toga izdajem ovu uredovnu potvrdu, providjenu mojim vlastoručnim potpisom in službenim pečatom« in »nakon izvršene moje izjave nije mi g. Zečević Dušan ništa odgovorio« itd. Nepotrebni so v potvrdi k obrazcu 56 ves drugi odstavek, v obrazcu 57 ves tretji odstavek, v obrazcu 59 ves zadnji odstavek, v potvrdi k obrazcu 59 ves zadnji odstavek in v obrazcu 60 ves drugi in tretji odstavek.

* Po »Zbirki obrazca sa tumačem zakona o javnim beležnicima«, ki jo je izdal javni beležnik šenoe A. Zlatko v Zagrebu, 1933, samozaložba, str. 126, Din 120.—

Zakon ne pozna »uredovnih« odpravkov ali »overenih uredovnih odpravkov«, ali »uredovnih odpravkov u overenom prepisu« in »uredovnih odpravkov u jednostavnem prepisu« vobče ne. Prav tako ne pozna »uredovnih« potrdil, marveč le potrdila in odpravke.

Po § 72, št. 7 Zb. naj notarski akt obseza podpis oseb, službeni pečat in podpis javnega notarja. To dejstvo samo na sebi zadostuje in ga ni treba v notarskih aktih posebej navajati. Tudi ni treba v končni klavzuli ugotavljati način podpisovanja (obrazci 6, 7, 10, 14, 18, 26, 27). Ugotavljati je pač nepismenost ali vzrok nemožnosti podpisovanja udeležencev (ne tudi prič ali zaupnikov) — § 42 Zb.

V navadnih notarskih aktih, za katere zakon ne določa posebnih obličnosti, zadostuje n. pr. končna klavzula: »Prečitam in obrazložim notarski akt strankam, ki ga odobre.« Tej klavzuli slede datum in podpisi.

Kar se tiče pristavka k podpisu prič: »kao svedok poslednje volje« v obrazcih 13, 21 do 23, je treba pripomniti, da velja v tem pogledu za dravsko banovino novelirana določba § 579 o. d. z., za savsko in dravsko banovino pa stari, odnosno novelirani predpis § 579 o. d. z. o načinu podpisovanja prič le za pismene oporoke, ne za ustne, kakor jih prikazujejo citirani obrazci. Zgolj razlog oportunitete, da bi oporoka naj veljala tudi kot pismena, govori za zgorajšnji pristavek. Notarski akt po § 79 Zb. naj vsebuje zgolj ugotovitev novega testiranja po prevzemu pismene izjave poslednje volje. To novo testiranje se izvede z izročitvijo te pismene izjave in z dejanji po drugem do šestega odstavka § 79 Zb., zlasti tudi s podpisovanjem na pismeni izjavi testatorja samega. Tu se morajo svedoki podpisati, ne po predpisu § 579 o. d. z., marveč po predpisu 5. odstavka § 79 Zb. s pristavkom: »podpisujem kot prič«. Na notarskem aktu pa pristavijo priče svoj podpis brez vsakega dostavka.

V obrazcih 48 do 51 podaja šenoa obrazce za menične proteste povse po uradnih obrazcih uredbe o pro. reg. V svoji knjižici »Menice, menični protesti in drugo« sem obrazložil, da so uradni obrazci pomanjkljivi in deloma neuporabni. Avtor ni podal za prakso važnih obrazcev kakor za potrdila na menici po § 77, odst. 1 Mz., za potrdila po § 4 uredbe o pro. reg. V nasprotnem pogrešamo zlasti še te obrazce:

- Za črtanje in popravke po § 44 in 45 Zb.;
- za solenizacijo zasebne listine s posvedočbo po § 58, odst. 3 Zb.;
- za primer, da poslujoči javni notar nadomešča tolmača, § 69, odstavek 2 Zb.;
- za vrnitev listine o predaji pismene poslednje volje, § 81, odst. 2 Zb.;
- za dedne pogodbe;
- za legalizacijo podpisa osebe, ki ne zna pisati in javni notar ni več jeziku, v katerem je spisana listina;
- za legalizacijo nepismenih oseb na menicah, § 98, odst. 3 Mz.;
- za poslano priobčilo po § 98 Zb.;
- za izjave oseb o činjenicah, § 100 Zb.;
- za odpravke s potrdilom o prijavi in plačilu taks, § 114 Zb.;
- za odpravke po § 112, odst. 2 Zb.;
- za odpravke po javnem notarju kot nasledniku prejšnjega notarja, § 135 Zb. i. t. d.

Strokovno podani obrazci naj nudijo za vsak primer to, kar zakon za tak primer zahteva in kar je zanj karakteristično. Če nudi več, ni škode, ampak kvar nastane, če nudi napake. Na te napake je treba opo-

zoriti že glede na avtorjevo zagotovilo v predgovoru: »da je ova zbirka ujedno i tumač, koji predvidja sve, što bi javnim beležnicima kod njihovog poslovanja moglo biti od potrebe i koristi«. Te napake se tičejo tega:

A) Kako je podana vsebina notarske listine in kako je komentirana kakor:

1. V obrazcu 3: zadnji odstavek »stranka moli itd.« je odveč ter protiven predpisu § 58, odst. 4 ter § 49, odst. 3 Zb. Sicer ni razumljivo, kako naj se to naročilo izvede, če je zasebna listina že prišita izvirnemu notarskemu aktu po vsebini 1. odstavka tega obrazca. Opazka 3, da bi »uredovni otpravek« smel iskati samo »jedan od kontrahenata«, je pomotna. § 106 Zb. daje to pravico vsakemu pogodbeniku.

2. Obrazec 5, opazka 2: Ni res, da bi bilo imena, zanimanje in prebivališče identitetnih prič navajati »na samom početku i u kontekstu akta«. § 59 Zb. govori o listini (ispravi), le-ta pa obsega tako početek kakor kontekst in končno klavzulo notarskega akta. Nadalje ni res, da bi moral javni notar poznati identitetne in aktne priče »več prije samog sastavljanja javnobeležničkog akta«.

Je povsem indiferentno, kam da se vpišejo priče, zlasti priče istovetnosti, glede katerih ni niti treba, da bi se podpisale koncem notarskega akta. Podpišejo se že lahko poprej in takoj po zapisu o ugotovitvi identitete. § 42, odst. 1 Zb. pravi: »...na koncu listine, kolikor jih (podpisov) je po tem zakonu treba — (namreč kolikor je podpisov na koncu listine treba). § 64, odst. 1 Zb. velja le za aktne priče.

3. Opazka 3 k obrazcu 7 bo na mestu le za primer, če stranka tako izrečno zahteva pred podpisovanjem akta.

4. K opazki 2 obrazca 10: Javni notar, ki sestavlja notarski akt, ne more in ne sme sam napisati imena nepismene stranke ali priče. Določba § 79, št. 3 Zb na podstavi § 42, odst. 2 Zb. ni moči drugače razumeti, nego da sme za primer § 79, odst. 3 zapisati ime nepismene priče drugi javni notar, ki sodeluje mesto dveh aktnih prič.

5. V opazki 2 na obrazcu 11 mora odpasti § 68 in je treba vnesti § 79, če se že navaja § 78, ki je tudi že obsežen v § 76 Zb.

6. V obrazcu 13 se mora v končni klavzuli mesto »kod sastava ovo akta« glasiti: kod same strankine izjave poslednje volje, koja se ima uvrstiti u jav. bel. akt — § 65 Zb. Pri sestavljanju notarskega akta ne potrebuje javni notar nobene priče.

Slično je treba popraviti predzadnji odstavek obrazca 14 v: kod oddaje izjave o razpoloženjima, koja se imadu uvrstiti u javnobeležnički akt, kod čitanja kao kod odobrenja in potpisovanja.

7. Obrazec 15 je treba popraviti v napisu: »Javnobeležnički akt sa gluvim, koji zna čitati« (ne: koji je pismen).

8. V obrazcu 16 in deloma tudi v obrazcu 18 je končna klavzula povsem zgrešena. Aktne priče in zaupniki nimajo ničesar odobravati, marveč le udeleženci — § 72, št. 5 Zb. — in način postopka je ta, da javni notar notarski akt čita in da zaupnik sproti tolmači vsebino vsakega posameznega stavka gluhi stranki, ki ne zna čitati, in da stranka (ne priči in zaupnik) odobri to vsebino. Nadalje je javni notar dolžan, da se pred sestavljanjem notarskega akta (ne šele pred podpisovanjem) na prikladen način uveri, da se zaupnik zamore sporazumeti z gluho stranko — čl. 26 Pzb.

9. K opazki 2 obrazca 21: Javni notar sme v svojem službenem območju kadarkoli na prošnjo stranke napravljati notarske listine izven svoje pisarne. § 590 o. d. z. velja zgolj za sodišča, ki sicer vobče nimajo pravice sestavljati listin — § 293 zap. pat. iz leta 1854. — v krajih, kjer je uveden notarijat.

10. K obrazcu 22: Zb. govori sicer v § 79, odst. 6, da naj se zapečati sestavek. Iz nadaljnjega stavka pa sledi, da se zapečati o m o t, v katerega je dati izjavo poslednje volje, ne sestavek. Tudi je treba upoštevati določbo § 46 Zb., da se mora ta omot, ki se ne da prišiti, označiti kot priloga s poslovno številko notarskega akta.

11. K obrazcu 28: Tu gre za izjavo poslednje volje in za nemo ali gluhonemo stranko, ki zna čitati in pisati. Taka stranka ne more dati ustne izjave po predpisu § 579 o. d. z. in je očita neistinitost listinska ugotovitev: »i n o r o č i t o i s t a k n u o, d a g a j e p r o n a š a o p o t p u n o i s p r a v n i m i u s k l a d u s a n j e g o v o m p o s l e d n j o m v o l j o m«. Treba je postopati drugače: Taka stranka mora svojeručno napisati na notarski akt ne samo, da ga je prečitala in da ga odobrava, marveč tudi, da notarski akt vsebuje njeno poslednjo voljo. In ker mora taka izjava biti podana pred potrebnimi pričami, je še v končni klavzuli ugotoviti, na kakšen način sta aktni priči zaznali za to testatorjevo izjavo. Dana je edina možnost, da aktni priči osebno prečitata od stranke na notarski akt zapisano izjavo. V tem primeru ne zadošča, da stranka kakor na obrazcu 17 šele po datumu napiše na notarski akt navadno odobrilno izjavo po § 66 Zb., marveč naj stranka napiše izjavo, ki ustreza predpisu tako § 66 Zb. kakor § 579 o. d. z., neposredno pred končno klavzulo, v kateri se na to ugotavlja postopek in zlasti še, da sta aktni priči tudi prečitali od stranke zapisano izjavo.

Vobče se je treba izogibati temu, da se ugotavljajo dejstva, ki se bodo šele pozneje izvršila.

12. K obrazcu 32: Overavlja se t o č n o s t prevoda, ne »d a s e d o s l o v c e p o d u d a r a«, kar pri prevodih niti ne bo mogoče.

13. K opazki 4 na obrazcu 33 je treba pristaviti: in § 37 Zzk., opazki 6 pa: in po členu 41, odst. 4 Pzb. vpisati v 15. razpredelek registra o overovilih in posvedočbah.

14. K obrazcu 35: Opazka 3 ne ustreza 2. odstavku § 91 Zb. in v tem pogledu tudi ne opazka 5. Določba §§ 59 in 60 Zb. velja le za notarske akte, ne za zapisnike. Enako pomotna je opazka 3 na obrazcu 37.

15. K opazki 6 na obrazcu 37: Od zapisnikov se ne izdajajo odpravki, marveč potrdila po § 111 Zb. Ta potrdila se ne vnašajo v zapisnik v nadaljevanju, marveč se izdajajo s t r a n k a m, — § 95, odst. 1 Zb.

16. K obrazcu 38 in k nastavku zapisnika: Odgovor nasprotne stranke se sme vpisati le, če nasprotna stranka sama za to prosi ali če vpis odgovora dovoli — § 94, odst. 4 Zb. Enako pogreško ima obrazec 40 in njegova opazka 2.

17. Obrazec 40 je v celoti pogrešen: Zapisnik o tem, da je bilo javnemu notarju poslano pismeno ali brzojavno naročilo, ni potreben in tudi ne ustreza predpisu § 97 Zb. Nasprotno, treba je o izvršitvi pismenega ali brzojavnega naročila sestaviti poseben zapisnik (kar ima obrazec na nastavku zapisnika) in s tem zapisnikom se sešije pismeno ali brzojavno naročilo po predpisu § 46 Zb.

18. Obrazec 41 ne upošteva členov 31 in 32 Pzb. in pomotoma navaja, da je treba aktih prič ter da se zapisnik prečita vsem navzočim in da ga vsi odobrijo in podpišejo. Zapisnik treba da podpiše samo predsednik — § 99, odst. 2 Zb. Sicer je odveč ves poslednji odstavek v obrazcu in v potrdi.

19. K obrazcema 42 in 43: Poprejšnji § 88 avstr. not. r. je zahteval prisotnost aktih prič. Sedaj jih po § 101 Zb. ni več treba, kakor vobče ni treba aktih prič pri notarskih zapisnikih. Priče pri zapisnikih o izjavah po zakonu o državljanstvu so sui generis.

20. Obrazec 47: »Otkaz najma« ne spada pod § 100 Zb., temveč pod §§ 94 do 98 Zb. in veljajo le-ti predpisi za take zapisnike. Predzadnji in zadnji odstavek nastavka k zapisniku sta nepotrebna, odnosno pogrešna. Gre tudi za izvensodno odpoved, v kateri javni notar ne more dajati nalogov ali pretnje izvršbe. § 660 Grpp. zahteva za izvensodno odpoved podatke po § 657, ne onih po § 659, zahteva nadalje podatkov, ne pa tudi predlogov po § 657 — glej Neumann Kommentar zu den Zivilprozessgesetzen k § 565 c. pr. r. na strani 1604 do 1605.

Odveč je navedba v zadnjem odstavku obrazca: »primitak ove uredovne potvrde potrdjuje mi g. Milič Ivan svojim vlastnoručnim podpisom na dostavnici. Ova se dostavnica priklapa ovom zapisniku pod C«, kajti: izvensodna odpoved je sama na sebi izvršna, če niso bili vloženi ugovori pri pristojnem sodišču — glej zadnji stavek 1. odstavka § 661 Grpp. — naj je odpoved izvršena ustno po javnem notarju s »priobčitvijo«, ki vsebuje vse podatke po § 657 Grpp. in tako, da ostanejo nasprotni stranki roki, omenjeni v § 655 Grpp., ali pa z vročbo pismene odpovedi s tako vsebino in na tak časovni način. Ustna priobčitev, odnosno vročba pismene odpovedi se ugotavlja po javnem notarju v nastavku zapisnika in ta ugotovitev v potrdilu, ki ga po § 95, odst. 1 Zb. javni notar mora izdati odpovedujoči stranki, zadošča sama na sebi, saj zahteva § 660 Grpp. za učinkovitost izvensodne odpovedi le dokaz po javni listini po smislu §§ 388 in 389 Grpp. Zaradi tega so v tem pogledu pomotni opazki 1 in 2, zlasti pa še trditev, da bi moral biti tako dan odpovedi kakor tudi dan vročbe listine o odpovedi naveden v notarski listini — glej § 660, odst. 4 Grpp.: »dan odpovedi ali dan vročbe«.

21. V obrazcu 53 manjka opazka, da je prepis na čelu označiti z: »overovljen popoln prepis« — glej čl. 34 Pzb. Opazka 2, da bi bilo v overovilni klavzuli treba navajati za prepise, koji da je po redu, ni pravilna. V tem pogledu je pomoten tudi § 104 Zb. Mesto »prepis« bi se moralo tu glasiti: odpravek, kateri je po redu. Ni določbe, da bi se overovljeni prepisi ali prepisi vobče morali imeti v evidenci, koliko je bilo izdanih, kakor velja to v pogledu odpravkov in izpiskov. § 108 Zb. jasno kaže na to pomoto v § 104 Zb.

Določba § 85, odst. 3 Zb., da se mora v overovilu navajati, kako da je spisan izvirnik, velja tudi za overovljene prepise notarskih listin. § 112 Zb. opušča zgolj dolžnost, da bi se morale v vidimaciji navajati spremembe, dopolnitve in popravki, ki so izvršeni po predpisih §§ 44 in 45 Zb.

22. Na obrazcu 54 manjka enaka opazka po čl. 34 Pzb. V overovilni klavzuli utegne odpasti navedba »potpuni uredovni«. Ad d) manjka v klavzuli navedba, kateri izvod je po redu in katera mesta so izpuščena — § 113, odst. 3 Zb.

23. K obrazcu 56: Zadnji stavek opazke 2 nasprotuje določbi § 122 Zb., da mora prevzemnik potrditi prejem na zapisniku o prevzemu. V tem potrdilu se hkratu ugotovi istovetnost.

24. Obrazec 58: Poseben zapisnik ni potreben, celo nedopusten je — § 122 Zb.

25. Obrazec 59: Identiteta položnika se ugotavlja samo na zahtevo.

26. Obrazec 61: Zapisnik ni potreben, zlasti ker se vrši poslovanje v poslovnih prostorih javnega notarja. Sicer zahteva § 124, odst. 2 Zb., da se mora potrditi prejem na spisu o prevzemu ali v depozitni knjigi.

B.) Kolkovanja (taksnih mark):

V obrazcu 43 navedena 2% državna taksa ne ustreza tar. p. 81 Zt., v zapisniku b) navedena taksa pa se ne daje v kolkih, marveč se po Prip. V. k tar. p. 81 Zt. plača v gotovini.

Opazke 2 k obrazcu 1, 2 k obrazcu 22, 1 k obrazcu 30, 1 k obrazcu 33, 5 k obrazcu 48, 1 k obrazcu 53 in 1 k obrazcu 54 so pomotne.

Za kolkovanje notarskih aktov ni upoštevana tar. št. 18 Zst., marveč za dravsko banovino bivši avstr. pristojbinski zakon. Če za pravni posel ni predpisana posebna listinska pristojbina, je upoštevana ali tar. p. 74 prist. z. z min. nar. z dne 27. novembra 1858 d. z. št. 223 ali tar. p. 101 II. b) prist. z. s poznejšimi povišbami — (sedaj 2 Din). Prav to velja glede zapisnikov.

Za notarske listine o sporočilih poslednje volje ne velja tar. št. 26 Zst., za overavljanje prepisov in legalizacije ne tar. št. 29 Zst., za prošnjo na javnega notarja za protest ne tar. št. 17 Zst. Zakon o sodnih taksah velja izključno le za postopanje pri sodiščih, navedenih v § 1. To sledi iz naziva zakona samega, iz besedila § 1 in zlasti § 45 Zst. Če naj bi veljali predpisi Zst. tudi za notarsko poslovanje, bi to zakon izrečno poudarjal, kakor velja to deloma po § 6 Zst. in po tar. št. 23 Prip. IV. in po tar. št. 24 Prip. III. Toda tudi v teh dveh primerih gre za sodno poslovanje, ki se je poverilo javnemu notarju kot sodnemu poverjeniku. Vrh tega po vsebini četrtega odstavka § 44 Zst. vobče še ni uporabljati določb tar. št. 17, 18, 26 in 29 Zst., ker zakon o nepravdnem sodnem postopku za vso državo še ni izdan. Določba tega 4. odstavka pa pravi še posebej, da je od tedaj dalje, ko dobi zakon o nepravdnem sodnem postopku obvezno moč, uporabljati predpise Zst. na vsa postopanja po zakonu o nespornem sodnem postopanju. Poslovanje javnih notarjev, če ne gre za sodno poverjenišтво, ni sodno postopanje. Zategadelj veljajo za poslovanje javnih notarjev v zgoraj navedenih primerih napominanih obrazcev še poprejšnji predpisi, in sicer za vidimacije in legalizacije tar. p. 43 Zt., za proteste pa tar. p. 164 Zt. Ne velja tar. št. 1 Zt. za dopise ali ustne prošnje na notarja za napravo protesta, ker bi bilo sicer predpis tar. p. 1 Zt. uporabljati za vsak dopis na javnega notarja, kakor tudi za vsako ustno prošnjo nanj. Ne sme se prezreti, da je tar. p. 1 Zt. po prip. II. določena zgolj za administrativne in sodne posle ali v smislu člena 33 Pzt. za oblastva in urade, ki vrše administrativne in sodne posle. Javni notar v svojem specifično notarskem poslovanju ni tako oblastvo in tudi ne tak urad, marveč je po § 1 Zb. zgolj oseba javnega zaupanja.

Književna poročila.

Spektorski Evgen: Zgodovina socialne filozofije. Zvezek II. XIX. stoletje in začetek XX. Izdala Slovenska Matica v Ljubljani. 1933. Str. VIII + 186.

Knjiga je nadaljevanje v Sl. Pravniku, 1. 1933., na strani 351. do 353. prikazane knjige istega avtorja. V prvem delu, lani, je zbral 115 slik po zgodovinskem redu od antične dobe do XIX. stoletja, v drugem pa 94 slik iz XIX. stoletja do začetka XX.; delo je zaključeno. Opravičeno se klanjamo avtorjevi učenosti, ki obvlada z vsestransko izčrpnostjo in močno virtuoznostjo vso obdelano snov. Občudujemo njegov lahkotni stil, ki se kaže v drugi knjigi — za naš okus — v še sijajnejši luči kakor v prvi. — In vendar nas navdaja bojazen, da celotna knjiga po obeh delih ne doseže cilja, da bi postala splošno dostopna slika vznika in razvoja evropske socialne filozofije. Vse je — zlasti v drugem delu — tako silno zgoščeno in zbito, da se bo mogel samo tisti brez težav poglobiti v snov in jo pravilno umeti, ki se je s takim štivom že iz drugih virov do dobra seznanil. Sama po sebi se nam vsiljuje misel, da temu ni in ne more biti kriv pisatelj, ampak le gospodarska kriza, ki je velevala po gmotnih prilikah založnici čim krajši tekst. Tako je pač prišlo, da se je prostor trosil za manj važne slike (n. pr. za Henrika Heineja, str. 109, 110) v večji meri kot za važnejše (n. pr. za Friderika Lista samo 28 vrstic, str. 101, 102). Tako so dobili v slikah svoje poglavje možje, ki takega odlikovanja prav gotovo niso v večji meri zaslužili (n. pr. Welcker, Dahlmann), kot drugi, n. pr. Gumplovicz ali Petražicki, ki se omenjajo le mimogrede (na str. 115, 156, 160, drugi na str. 103, 115). Slovenska starejša generacija pravnikov, ki se je učila iz knjig ustavoznanca in socijologa Gumplovicza, bo to težko razumela. Nekaj podobnega velja za Philippovicha, potomca graničarjev, izrazitega katedrskega socialista na Dunaju, ki v tekstu nikjer ni naveden, dasi se navaja v literaturi (str. 181) eno izmed njegovih del, pa ne glavno... Nekatera poglavja so sijajno prikazana, druga medleje. Nekateri domislice so rusko-globoke in francosko-blesteče, in vendar vseskozi lahko dostopne; druge, recimo, manj: Sodim n. pr., da razen čitateljev, ki so se umstveno oblikovali ob roki »Neue Freie Presse« (Dunaj) v letih 1880—1900, ne bo zlepa kdo razumel stavka »Teorija o državi je postala formalna kakor Hanslickova teorija muzike«. Na ime glasbenega kritika Eduarda Hanslicka, velikega antagonista R. Wagnerja, se bo še kdo spomnil, o formalnosti njegove teorije muzike pa menda ne bo nihče orientiran (str. 112). Ali: »Rus Gradovskij je očital Čičerinu, da hoče Propileje in Akropolis prenesti v Tambov« (str. 123). Tu ne pomaga niti občni konverzacijski leksikon; vprašati bo treba kakšnega geografa-specijalista, če se hoče izvedeti, kaj je mišljeno. Še enkrat pa poudarjamo, da so nekatera poglavja imenitno obdelana in objektivno prikazana. To so pač tista, ki so ostala nekrajsana. Kjer je bilo treba, se je avtor potrudil, da je dal tekstu noto domačnosti, ki je v prvotnem konceptu, namenjenem Rusom, pač ni bilo. On omenja Prešernov citat na zvonu na Sv. Joštu (str. 25), Stanka Vraza in njegov »ilirizem« (III), štrosmayerja (161), Cvijića (156), Žolgerja in Pitamica (168) itd. To pozornost je treba zabeležiti v pogledu na cilje, ki jih ima založnica.

Da bi se ti cilji, ki so zbog zbitosti knjige tako zelo v ozadje pomaknjeni, vendar spravili vsaj v izvestni meri v ospredje, bi založnici svetovali, naj za oba dela takoj prihodnje leto napravi in izda skupen obsežen register i po imenih navajanih avtorjev i po stvarnih izrazih. Tak register bi omogočil, da bi se Spektorskega delo mnogo več uporabljalo in izkoriščalo. Če se kdo zanima za Williama Sterna, ki je utiral pota moderni psihologiji, kje naj ga išče? V zaglavjih ali naslovih slik ni nikjer naveden, kar moramo le obžalovati; pač pa najdemo njegov citat na str. 142. Ali pa stvarni pojem »matriarhata«? Kje bi ga zaslutili? V poglavju o razvitu naturalizma v dobi od l. 1848. do l. 1880. gotovo ne! In vendar se razpravlja baš tu o njem (str. 117) v zvezi z Bachofenovo knjigo. Smatramo za nujno potrebno, da se izda tak register, inace je res škoda, da bi ostalo delo takšnega učenjaka, kakor je Spektorski, glavnica brez obresti...

Na račun slovenskega prevajalca gredo zopet (gl. Sl. Pr. 1933, str. 353) nove zmote: »House of commons« ni »zbornica občin« (129), ampak spodnja zbornica; »common law« ni »običajno pravo«, ampak obče pravo (130). Nič manj ne motijo razni, popolnoma nepotrebni nemščizmi kot »zadeva« (stvar), »premoženje« (imovina), zoperstaviti itd., pa še drugi. Izraz »zbornost« (str. 112) ne pove Slovincem ničesar; ruska beseda »sobornost« bi se morala razložiti po svojem smislu.

Dr. Metod Dolenc.

Dr. Gregor Wirschubski: *Das polnische Strafgesetzbuch vom 11. VII. 1932 und die kriminalpolitischen Forderungen der Gegenwart.* Risse-Verlag. Dresden. 1933. Str. 52.

Novi poljski kazenski zakonik z dne 11. julija 1932 je dobil obvezno moč z dnem 1. septembra istega leta istočasno s posebnim zakonom o prekrških. Preveden je v nemščino (obstajata celo dva nemška prevoda) in v francoščino. O novi poljski kazenski zakonodaji so pisali v Franciji R. Garraud, v Nemčiji Robert von Hippel, v Avstriji Gleispach, na Českoslovaškem — Raucher. Tudi poljski kriminalisti Makarevicz, Makowski, Glaser, Rappaport, Lemkin in dr. so objavili več člankov o reformi kazenske zakonodaje na Poljskem v inozemskih strokovnih časopisih.

Knjižica kriminalista Wirschubskega (Wilno) se peča z vprašanjem, ali in v koliko ustreza preosnovano poljsko kazensko pravo zahtevam moderne kriminalne politike. Avtor je navdušen pristaš ekstremne pozitivistične smeri v kazenskem pravu. On ne vidi nobene načelne razlike med zločinci in umobolnimi (str. 16) ter zanika vsak pomen obecnopreventivne funkcije kazni (str. 11, 12). Na drugi strani pa je prepričan, da so v istini rojeni zločinci, — »Verbrecher aus angeborenem Hang zu Bluttaten und Gewalttätigkeiten« (49). Ni čuda torej, da je njegova sodba o novem poljskem kazenskem zakoniku, ki je zgrajen na istih temeljih kakor večina novejših kazenskih zakonikov in načrtov, v glavnem negativna: »Wir haben festgestellt, dass das polnische StGB auf dem Boden des Vergeltungsstrafrechts aufgebaut ist und lediglich Konzessionen an den Zweckgedanken im Strafrecht macht« (str. 49). Kljub očividni pretiranosti te kritike je delo Wirschubskega zanimivo, če ne drugače, pa že zaradi tega, ker nas informira o poteku reforme kazenskega prava na Poljskem ter opozarja na različne struje v poljski kazenskoopravni doktrini.

A. Maklecov.

Janne Xavier: Nekaj pripomb k logični metodi v pravoslovju. — V VI. zvezku Rivista internazionale di filosofia del diritto l. 1933 objavlja profesor komercialnega prava v Liègeu Xavier Janne pod gornjim naslovom zelo zanimiv članek, ki ga podajamo tu v izvlečku.

Avtor izhaja iz ugotovitve, da smo v vseh področjih našega duhovnega udejstvovanja vezani na dve metodi: prva izhaja iz celokupnosti opazovanih pojavov in izvaja iz njih splošno počelo (indukcija), druga pa se naslanja na to sintetično počelo in iz njega izvaja zaključke glede posameznega pojava (dedukcija). Aristotelova filozofija, srednji vek in sholastika so poudarjali predvsem dedukcijo, naravoslovne vede z R. Baconom pa indukcijo. Indukcija predpostavlja vestno in vztrajno opazovanje dejstev, da odkrijemo njih osnovni zakon, znanstvena odkritja ki so rezultat umnega in metodičnega opazovanja, ki ga zaključí ugotovitev veljavnosti nekega znanstvenega zakona.

V socialnem redu izvršuje zakonodavec isto funkcijo kakor znanstvenik, ki po podrobni analizi odkrije znanstveni zakon. Marljivo mora opazovati vse socialne pojave in odkriti one skupne in trajne znake, ki jih formulira v pisanem zakonu. Vrednost pisanega zakona je tako odvisna od veljavnosti predhodne analize zakonodavca. Navzlic temu pa tudi popolna indukcija ne posveča za večne čase veljavnosti tekstov, ker je socialno življenje po svojem bistvu dinamično.

Po raziskavanju vloge indukcije prehaja avtor na deduktivno metodo v pravu. Kakor rečeno, izhaja dedukcija iz splošnega principa in ga uporablja na posamezne primere. Gre tu predvsem za silogistično sklepanje, pri katerem je gornji stavek formuliran po znanosti ali po zakonodavcu, spodnjega pa tvori nek določen primer. Zaključek je vsebovanje spodnjega v gornjem stavku. Kakor ne sme zdravnik pri preiskovanju pacienta zanemariti nobenega simptoma in mora zajeti neko patološko situacijo, da uporabi nanjo znanstveni princip, kot gornji stavek, tako mora tudi sodnik in odvetnik, ki sta v pravem pomenu zdravnika prava, pravilno subsumirati neko patološko pravno situacijo pod zakonito normo. Dispozitiv sodbe je sklep iz splošne pravne norme (gornjega stavka) in dejanskega stanu (spodnjega stavka). Ni težje naloge kakor pravilna ubranost v sodbi med gornjim stavkom, ki predstavlja stalrost zakonskega teksta, in dolnjim stavkom, ki predstavlja spremenljivost dejanskih situacij. Tekst ostane kakor kartezijska misel neizpremenjen, dokler ga zakonodavec sam ne izpremeni; človeški socialni fakt pa je po svjem bistvu mobilni: združiti nemobilni princip z mobilnim dejstvom, pomeni skoro združitev materije in duha in odtod vse težave, na katere mora po svojem bistvu naleteti vsaka uporaba prava.

Boris Furlan.

Dr. Sajovic Rudolf: Rassegna di letteratura giuridica jugoslava, Anno 1930, Roma 1933, str. 21.

Dr. Safovic nadaljuje v tem delu pregled vse pravne literature, ki se je v Jugoslaviji publicirala do l. 1930., tako da imamo do tega leta zbrano in sistematsko po strokah urejeno, z izbornimi vsebinskimi posnetki opremljeno pravno bibliografijo. Pravniki imamo v tem oziru gotovo prvenstvo, ker mi ni znano, da bi obstajale tudi iz drugih področij take bibliografije jugoslovanske znanstvene literature, namenjene širokim krogom neslovanskih znanstvenikov. V tem pogledu bi bilo nujno želeli, da bi to prizadevanje našlo čim prej posnemovalcev v vseh drugih

strokah naše znanosti, s čimer bi se ne pospeševali le duhovni stiki med jugoslovansko znanostjo in inozemstvom, marveč bi imelo to tudi blagodejne posledice v političnem pogledu. O bibliografskih pregledih dr. S a j o v i c a za prejšnja leta smo že poročali. Tudi pregled za l. 1930. je razdeljen po raznih pravnih granah, in sicer si sledijo I^o Pravna filozofija in metodologija, II° Zgodovina prava, III° Kongresi, IV° Zbirke zakonov, odločb in razno, V^o Civilno pravo (s pododdelki a) splošni del, b) osebno in družinsko pravo, c) stvarno pravo, d) dedno pravo, e) obligacije, VI° Trgovinsko pravo, VII° Pomorsko pravo, VIII° Industrijalno in avtorsko pravo, IX° Tiskovno pravo, X^o Delovno pravo, XI° Civilni proces in nepravdni postopek, XII° Sodna ureditev, odvetništvo in notarijat, XIII° Ustavno pravo, XIV° Administrativno pravo, XV° Cerkveno pravo, XVI° Kazensko pravo, XVII° Kazenski postopek, XVIII° Mednarodno javno pravo, XIX° Mednarodno zasebno pravo, XX° Inozemsko pravo, XXI° Primerjalno pravo, XXII° Unifikacija prava, XXIII° Revije. Kakor že omenjeno, so najvažnejša knjižna dela marljivo eksцерpirana in podana njih poglobitna vsebina, tako da se bo mogla tudi mednarodna znanost navzlic neznanju našega jezika nanje ozirati in najti v pregledu dragocena pojasnila o smereh, ki jih naša pravna znanost zasleduje. Bibliografija je izšla v Letopisu za primerjalno pravo in zakonodavne nauke, ki izhaja v Rimu.

Boris Furlan.

Stainof Petko: Le fonctionnaire. Paris 1933, str. 100. Kot tretji zvezek Biblioteke Mednarodnega instituta za javno pravo, ki je bil ustanovljen l. 1927., da pospešuje proučevanje zakonodaje in javnopravnih ustanov raznih držav, je izšla pod gornjim naslovom monografija, ki jo je napisal dr. Petko Stainof, znani profesor upravnega prava na univerzi v Sofiji. Prof. Stainof zajema problem državnih uradnikov iz širokega vidika in naslanja svoje sinteze na podrobni in izčrpni analizi pozitivnopravne ureditve položaja državnopravnih nameščencev pri raznih narodih. Avtor poudarja pravilno, da sicer ni splošnega ali internacionalnega uradniškega prava (nemški »Beamtenrecht«), da pa moremo vendarle iz različnih pozitivnopravnih sistemov, katerim so državni nameščenci v raznih državah podrejeni, izluščiti neke skupne, čeprav maloštevilne elemente, ki jih srečavamo v vseh teh sistemih. Ugotovitev teh splošnih elementov, na katerih sloni uradniško pravo pri vseh narodih, je naloga, ki si jo je zadal dr. Stainof in ki jo rešuje v svojih zanimivih in jasnih izvajanjih. Važnost avtorjevih raziskavanj je v zvezi z važnostjo obravnavanega predmeta. Odkar se je država znašla v položaju, da je morala sama organizirati neka podjetja, ki naj metodično, trajno in uspešno zadostijo določenim potrebam prebivalstva, je državno uradništvo postalo nujen element javnega življenja. Položaj državnega uradništva je v raznih državah različno urejen: v nekaterih, n. pr. v Švici od leta 1927. dalje, v Nemčiji itd., sloni na ustavi in posebnem zakonu; v Franciji pa sloni — ob nedostajanju ustreznih ustavnih določb in enotnega organskega zakona — na judikaturi Državnega sveta, ki uživa veliko avtoriteto, tako da je položaj uradnikov v Franciji navzlic temu, da ni enotnih zakonskih določil, v praksi prav tako zajamčen kakor v Nemčiji, Švici itd. V državah, ki so zgodaj opustile policijski režim, kakor n. pr. Francija, Združene države Severne Amerike, Belgija itd., lahko ugotovimo, da so se z novimi režimi poverjale državne službe ljudem, ki so bili sicer dobri politiki in stran-

karji, ne pa poklicni uradniki. S stabilizacijo teh demokratskih režimov pa se je polagoma stvaril tudi stalni in poklicni kader uradništva in v Franciji, Združenih državah S. A. in drugod lahko opazamo stremljenje, odtegniti uradništvo čim bolj vplivom političnih strank. Nasprotno tendenco pa lahko opazamo v onih državah, ki so šele pred kratkim spremenile politični režim in kjer se sedaj nadomešča prejšnji, večinoma apolitični kader uradništva, s poklicnimi strankarji. Navzlic temu pojavu, ki je bil po raznih deželah različen, ugotavlja avtor, da je skoro povsod vidna smer, da se uradništvo profesionalizira in odtegne vplivom političnih strank. Po podrobni analizi tega pojava, ki ga obravnava z juričnega in sociološkega vidika, prehaja avtor k vprašanju o definiciji pojma državnega nameščenca in na razlike med raznimi kategorijami javnih organov. Na osnovi tega ugotavlja avtor tri bistvene sestavine, na katerih sloni pojem uradnika v vseh državah, in sicer: a) javna služba, b) uvrstitev v neko hierarhijo in c) imenovanje s strani države. Nato podaja pregledno sliko o teorijah, ki različno kvalificirajo pravno bistvo vezi med državnim uradnikom in državo: ali je imenovanje in uvrstitev v državno hierarhijo pogodbeno razmerje, enostranski akt ali pa dvostranski administrativni akt? Vse te teorije obravnava avtor izčrpno in s prodorno kritiko. Zadnje poglavje je posvečeno analizi razmerja med uradnikom in delavcem ter vprašanjem novih teorij o splošnem delovnem pravu. Knjiga se odlikuje po vseskozi jasni dikciji, po konkretnosti svojih izvajanj, ki se nikoli ne izgubljajo v nepotrebnem abstraktnem teoreti-ziranjju, in upoštevanju vse zadevne mednarodne znanstvene literature. Z njo je ugledni pravnik bratskega bolgarskega naroda mnogo doprinesel k razčiščenju velikih spornih vprašanj, ki se nanašajo na položaj državnega uradništva sploh in ki niso zgolj teoretsko pomembna, marveč imajo prav vidne in otipljive posledice tudi v vsakdanjem praktičnem življenju. Zaradi tega je knjiga poklicana, da vzbudi živo zanimanje vseh, ki jim je pri srcu »la chose publique«, ker jasnost v vprašanju državnega uradništva, ki je postalo bistveni del vsakega javnega organizma, more le blagodejno vplivati na razrešitev danes tako čudno zveržene in mnogokrat napačno postavljene javnopravne problematike. **Boris Furlan.**

Dr. Dolenc Metod: Teorija sodskega krivičnega postopka za Kraljevinu Jugoslaviju (Sistematsko prikazanje). Beograd 1933. Založba Geca Kon. Str. 378.

Na prvi pogled se zdi, kakor da bi imeli opraviti s precej skrajšanim prevodom lani v slovenskem jeziku izdanega sistematičnega prikaza o kazenskem postopniku (Glej str. 297 Sl. Pravnika iz leta 1932.). Navidezno manjši obseg nove knjige gre pač deloma tudi na račun v celem preprostejše tiskarske opreme. Sicer kaže srbska izdaja bistveno iste vrline, ki sem jih že poudarjal pri oceni slovenske izdaje. Bilo je potrebno, da je avtor svojo knjigo prikrojil novejšemu stanju sodne prakse in zakonodaje, prav nekaterim novejšim uredbam. (§ 5).

Opuščeno je tu vsako širše primerjavanje z drugim ali celo že preteklim zakonitim stanjem iste panoge. Če poudarja avtor, da mu, žal, ni bilo mogoče ozirati se pri sestavi svojega dela na šele letos v zgodnji pomladi izišli komentar dr. M. P. Čubinskega (ista založba!), bi poudarjal, da je tudi Čubinskijev izvrstni komentar dokaj pridobil z upoštevanjem avtorjevih spisov o kazenskem formalnem pravu.

V letošnjem letu sem se uveril, da je Dolenčev sistem o kazenskem postopku dobro razumljiv pravniku začetniku, a prav tako dober je za uvajanje v prakso. Slednje velja še prav posebno glede srbske izdaje.

Dr. Pajnič Edvard.

Dr. Herrnrith Rudolf: Das Verwaltungsverfahren, systematische Darstellung auf Grund der neuen österreichischen und ausländischen Gesetzgebung. Wien 1932. Verlag Julius Springer, XVI+257 strani.

Avstrijski ustavni in upravni jurist dr. Herrnrith je tudi slovenskim juristom dobro znan. Veliko pozornost sta že pred svetovno vojno vzbujali njegovi knjigi »Nationalität und Recht« (1899) in »Die österreichische Parlamentsreform« (1907), dalje njegov jako pregledno in jasno pisani priročnik avstrijskega ustavnega prava (1909). Zanimal se je tudi za češko javnopravno literaturo in hotel v nemščino prevesti upravno-pravna dela l. 1905. umrlega slovitega češkega pravnika in nekdanjega pravosodnega ministra Pražáka. Ker je v teku let Pražákova knjiga o avstrijskem upravnem pravu dokaj zastarela, se je lotil samostojnega dela in izdal l. 1921. obsežno, 550 strani obsegajočo knjigo o osnovnih načelih upravnega prava. V tej knjigi, v kateri razmotriva o osnovnih juridičnih pojmi upravnega prava, se ne ozira le na upravno pravo v avstrijski republiki, marveč tudi na ono v tako zvanih nasledstvenih državah. Po občem naziranju se mu je dobro posrečilo izkristalizirati in opisati poedine pravne institute v Podonavju običajne javne uprave. Že l. 1925. je izdal zopet novo knjigo o avstrijskem upravnem pravu, ki jo imenuje obris pravne teorije in zakonodaje notranje uprave. Ta knjiga upošteva že novo avstrijsko zakonodajo o upravnem postopku, vendar je tej materiji odmenjenih razmeroma malo strani. Za novi avstrijski upravni postopnik so se zanimale tudi sosedne države in v razdobju petih let so njega načela brez posebnih težkoč uvedli tudi v češkoslovaški in poljski republiki in začetkom l. 1931. tudi v Jugoslaviji. Od Jadranskega in Egejskega pa do Baltiškega morja se torej upravni postopek vrši na sličen način. Ne le zakonodaje raznih držav se bavijo z ureditvijo upravnega, za državo kakor za prebivalstvo toli važnega postopka, nego tudi teoretiki javnega prava se poglobljajo v mnogoštevilne probleme modernega upravnega postopka, ki naj na eni strani omogoča državni upravi in samoupravi upoštevanje javnega interesa, na drugi strani pa štiti pravice in interese prebivalcev. Zbog tega se je Herrnrith lotil tudi znanstvene predelave upravnega postopka in izdal l. 1932. sistematski oris upravnega postopka na podlagi nove avstrijske in inozemske zakonodaje. Ozira se seveda predvsem na avstrijske zakone o upravnem postopku, vendar upošteva tudi razlike v češkoslovaških, poljskih in jugoslovanskih postopkih. Deloma primerja njih predpise tudi z nemškimi upravnimi zakoni.

Knjiga, ki bi jo moral poznati vsak temeljitejši upravni jurist tudi v Jugoslaviji, se deli v pet delov. V prvem delu razmotriva o osnovah in o stvarnem področju upravnega postopka, ter je ta del nekaj uvod v pravo o upravnem postopku. Drugi del se bavi z obćim upravnim postopkom. Drugače kakor jugoslovanski zakon o obćem upravnem postopku pa avstrijski obći upravni postopnik ne ureja izvršbe upravnih odločb, in v tem drugem in najvažnejšem, polovico knjige obsegajoćem delu pisatelj razpravlja o upravnem predmetu, o osebah upravnega postopka (o upravnih oblastvih in njih stvarni in krajevni pristojnosti, o strankah in drugih

udeležencih pri upravnem postopku in o zastopanju strank), kakor tudi o občevarju med oblastvi in strankami, potem o ugotovitvi stanja stvari in o upravni odločbi, dalje o pravni moči upravnih odločb in njih izpremembi po službeni dolžnosti, o rednih pravnih lekiih, kakršni so predstavitve, ugovori in pritožbe, o izrednih pravnih lekiih obnove in postavitve v prejšnje stanje, o dolžnosti upravnih oblastev, da odločajo in končno še o stroških upravnega postopka. Tretji del se nanaša na materialno upravno kazensko pravo, četrti pa na upravni kazenski postopek. V Avstriji je namreč istočasno z obćim upravnim postopkom izšel poseben zakon o obćih odredbah upravnega kazenskega prava in o upravnem kazenskem postopku. Dasi v Jugoslaviji še nimamo takega zakona, bo vendar tudi ta izvajanja v Herrnrittovi knjigi naš upravni jurist s koristjo prećital in to tembolj, ker je naše dosedanje upravno kazensko pravo dokaj rudimentarno in nujno potrebuje izpopolnitve po obćih načelih in osvetlitve raz višje stališće pravne vede.

Peti del razpravlja o upravni izvršbi, za katero velja v Avstriji poseben zakon, seznanja ćitatelja z načeli upravne izvršbe, s pravnimi viri te izvršbe, z izvršilnimi naslovi, dalje s pristojnimi izvršilnimi oblastvi, s poedinimi vrstami upravne izvršbe glede denarnih dajatev in drugih obveznosti, z začasnimi odredbami, s pritožbo v izvršilnem postopku in s stroški, ki narastejo v tem postopku.

Proućavanje našega zakona o obćem upravnem postopku samo ne zadošća in tudi komentarji, naj bi bili še tako izćrpnii, ne morejo pravnika v popolni meri seznaniti z duhom vsega zakona. Za tako spoznanje je treba znanstvene sistematike, ker le ona bo usposobila upravnega jurista, ki ta zakon izvaja, da ga v dvomljivih slućajih pravilno tolmaći in njega vrzeli tako izpopolni, kakor to zahteva namen v zakonu izraženih osnovnih načel. Ravno tej nalogi je Herrnrittova knjiga v najlepši meri kos.

Ne sicer v kakšnem komentarju, pać pa v sistemu upravnega postopka pogrešam obsežnejša razglabljanja o svobodni oceni, ki se je uprava po pozitivnih predpisih v izrednem obsegu poslućuje in ki je že zavoljo izključitve upravnosodne poti silno važen pravni pojem, o katerem Herrnritt v svojih prejšnjih delih obćirno razpravlja. Tudi sodelovanju uradnih strokovnih organov v upravnem postopku izven dokazovanja bi v sistematski knjigi o upravnem postopku smelo biti nekaj vrstic namenjenih, dasi postopnik sam nima nikakršnih predpisov o tem.

Dr. Steska.

Theodor Reik: *Der unbekannte Mörder. Von der Tat zum Täter.* Wien, 1932. Internationaler Psychoanalytischer Verlag. Str. 183. Cena 5.50 mark.

Senzacionalen naslov, oprema knjige krvavo-krićeća! Pisatelj je psihoanalitik, ki je spisal že mnogo večjih del (n. pr. *Geständniszwang und Strafbedürfnis, Der Schrecken*). Za tu naznanjeno delo pa se je dvignila po nemških dnevnikih reklama, da je kakšna epohalna knjiga ne doživii zlepa takšne. Delo ni nezanimivo, polno domislic, ki presenećajo, pa tudi razočarajo. Sklicuje se n. pr. na Goetheja (str. 30.), češ da je rekel, da ne pozna zloćinstva, glede katerega bi smatral sebe za nesposobnega, da bi ga storil. In vendar so najboljšii biografi tega pesniškega ženija že dokazali da on nikdar ni takšne puhlice izrekel. Krščanski nauk o

transsubstanciaciji se v knjigi z vso vehemenco napada (str. 97., 105., 109., 115.), a brez ozira na zgodovinska dejstva se proglašja kot idejni izvor krščanske evharistije nek kanibalistični ordal pračloveka. Nekritična je trditev, da postaja trud sodnikov, da se dokazni krog po indicijah tesno sklene, nezavestno »intelektni posel tako rekoč sportnega značaja« (str. 167.). Takih in enakih deloma pretiravajočih, deloma tendenciozno tveganih, če še tako blesteče razvijanih domislic bi mogli še precej navesti, a vse to ne bi še opravičilo, da se s knjigo tu pečamo. Da o njej sploh poročamo, temu je vzrok splošna orientacija pisatelja, znanega psihoanalitika, napram modernemu kazenskemu pravu. Psihoanalitična šola Freuda in njegovih učencev ni in ne bo nikoli posebna kriminalistična šola. To sama noče biti. Reik pa gre dalje in trdi v nasprotju z drugimi psihologi in analitiki, da psihoanaliza niti ni sposobna, da bi tvorila pomoč za najdbo materialne resnice. Po obširnih, mestoma zelo zanimivih raziskovanjih o vlogi indicij psihološke narave, h katerim prišteva ordale, prisego, torturo, prehaja k razlikovanju med »materijalno« in »psihično realiteto«. Racionalističnemu naziranju, ki ocenjuje indicije samo po pravilih narave in logike, stavlja v nasprotje tajno tendenco, ki vidi v indicijah predmetih »samodelujoče z močjo opremljene objekte« (str. 128.). Sodniki, izvedenci itd. podležejo skušnjavi, da vrzeli v dokazni verigi na »pameten« način izpopolnijo, kar pa ni njihova naloga; oni naj pojasnijo »resnični« dejanski položaj (str. 150.). Največja zapreka, ki brani, da pride sodnik do pravilnega spoznanja, je njegovo trdno prepričanje, da resnico že ima (str. 151.). To prepričanje pa da vpliva kot nevrotična prisilna predstava. — Pri svojih raziskovanjih prinaša Reik mnogo primerov justičnih zmot. Za nas Slovence je posebno zanimivo, da je Reik kot reprezentativni primer justične zmote obširno obdelal (str. 128.—138) (— ne slučaj Bratuša, o kojem v vsej knjigi ni opomina, ampak —) neko obsodbo mariborske porote iz l. 1897., ki jo je pokojni državni pravnik mariborski dr. Nemanitsch priobčil v *Arh. für krim. Anthropol. und Kriminalistik*, zv. VI., iz l. 1901. V glavnem je šlo tu za obsodbo oženjenega usnjarja, ki da je svojo ljubico umoril, da ga ne bi izdala zaradi požiga, na dosmrtno ječo, dočim je bil pravi morilec 16letni fant, ki bi mu ne bil nihče prisodil spolnih odnošajev do iste, več ko dvakrat starejše ženske, kamo-li umora, pa je vendar po preteku štirih let umor sam priznal, ker ga je vest preveč grizla. (Da odpade na bombastični stil poročevalca Nemanitscha nekoliko sarkastičnih opazk pod črto, to omenjamo samo zato, ker Reik sam ni opazil, da so se pisali zapisniki v tisti kazenski stvari, kakor tedaj sploh v Mariboru, nemško, dočim bi preprosti razum zahteval tisti jezik, v katerem so priče, obtoženec itd. izpovedali.) Na podlagi analize indicijev iz tega »reprezentativnega« primera dokazuje, kako »hipertrofija« racionalistične gorečnosti ubija psihično učinkovitost v nezavestnosti počivajočih misli (str. 162.). To je pot, ki vede do »tortura spiritualis« (str. 166.). Že po tem, kar smo tu navedli, se vidi, da je Reik v celoti svojega dela zastopnik destruktivnih tendenc. Celokupna zgradba sodobnega modernega kazenskega procesa naj pade. A kaj naj pride na njeno mesto? Tega Reik sam ne ve, pač pa hoče vsaj nakazati s tem, da na podlagi nauk iz romana Bratje Karamazovi izjavlja, da »smo vsi krivi« (str. 163.). Na istem mestu pravi tudi še: »Dejanje kot tako, ki velja danes za integralni del kazenskega prava, dobi domnevno drugačno vrednotenje, a psihologija bo imela drugače

usmerjeno vlogo.« Kaj je s takimi domislicami pomagano obstoječemu ali bodočemu pravnemu redu? Znanstveni značaj jim moramo odreči.

Dr. Metod Dolenc.

Publikacije seminarja za zgodovino prava v srednji Evropi na pravni fakulteti Komenskega univerze v Bratislavi. Dr. Rudolf Rauscher, učenec prof. O. Balzera in K. Kadleca, profesor na vseučilišču v Bratislavi, si je pridobil v desetih letih svojega znanstvenega udejstvovanja izreden sloves po svojih študijah na polju slovanske pravne zgodovine¹ (dedno pravo, hišna in bratska skupnost, bratska adopcija, božje sodbe, delikti, justicijar, pravni viri). Povsod išče R. Rauscher tudi analogij iz jugoslovanske pravne zgodovine. V svojem seminarju je zbral že precejšno število nadebudnih mladih sil ter izdal s podporo ministrstva več seminarskih razprav.² Posebno bi opozoril na Bohumil Vobornikovo delo o kraljevi vrhovni oblasti na Češkem v dobi stanovske države s posebnim ozirom na 16. stoletje. Pisec obravnava izčrpno kraljev položaj v vojaškem, sodnem, zakonodajnem, fevdnem, finančnem, upravnem in cerkvenem pogledu. Zanimivo je opazovati paralele razvoja na Češkem in v srednjeveški srbski državi Nemanjićev. **Dr. Jos. Zontar.**

Dr. Štajgr František: Právo a skutečnosti v civilněprocesním revisním řízení. Bratislava, Právnická fakulta university Komenského, 1933. Str. 98, Din 30.

Načrt češkoslovaškega grajanskega postopnika dopušča v določbi § 508, 2. odst. tudi pobijanje činjeničnih ugotovitev prizivnega sodišča, ako je prišlo prizivno sodišče do tega, ker ni ali je zmotno uporabilo pravne predpise, ako so te v protislovju s činjeničnimi podlagami ali ako se kot činjenični zaključki protivijo načelom razumne popresoje. Ta določba, ki je posneta po § 534 ogrs. c. pr. r., je izzvala kritiko, da je precej temna in da vzbuja znatne pomisleke (Grňa v Čas. pro státní a právní vědu 1932, 155). To mesto vsestransko razjasniti, je naloga nazna-

¹ Dědické právo podle českého práva zemského. Bratislava 1922;

O rodinném nedílu v českém a uherském právu zemském před Tripartitem. (»Bratislava«. 1. 1928, 630 sl.);

O bratrské adopci v zemském právu uherském do Verböczyova Tripartita (Sbornik věd právních a státních XXVIII. 1928.);

O registru Varadinském, k dějinám božích soudů v Uhrách (»Bratislava« 1. 1929, 23 str.);

Usmrčení člověka v českém právu zemském. Bratislava 1927, 88 str.;

O hrádeži a loupeži v českém právu zemském. Bratislava. 1929, 100 str.;

Ku vzniku popravců a opravců. Lwów 1930 (Księga pamiątkowa ku czci prof. Wł. Abrahama. 11 str.);

O nálezech zemského soudu českého XVI. stol. (Sbornik věd. prav. a. stát. 1933, 15 str.);

O žilinském právu magdeburském německým jazykem sepsaném z roku 1378. Bratislava 1933. 69 str.

² Boh. Voborník, Královská pravomoc v Čechách v období státu stavovského se zvláštním zřetelem k 16. století. Bratislava 1931. 73. str.

Štef. Lubý, Liptavsky a Turčiansky register z roku 1391. Bratislava 1932. 96 str.

njene lepe študije dr. Š t a j g r a, ki ga poznamo kot koreferenta z brat-slavskega shoda v sekciji za grajanski postopek.

Razprava zasluži tem večjo pozornost tudi z naše strani, ker ne gre pisateljeva namera le za tem, da bi razmejil činjenično stran od pravne in s tem potegnil mejo, kod naj se prične revizijska dejavnost najvišjega sodišča, marveč si je pisatelj zadal nalogo, da dokaže, da nova določba češkosl. načrta ni nič drugega kakor le logični sklep dosedanjih procesualnih določb. Najprvo dokazuje, da je istinitost (ali činjenice) spoznanje izkustev, ki daje konkretni temelj za abstraktnopravno spoznanje. Zbog tega med činjenico in obsegom pravne norme (to je med abstraktom činjenične podstave) ni kvalitativnega razločka, temveč je ta zgolj kvantitativen. Prav zato pa je težko, oddeliti eno od drugega. Raziskujejo se na to vsestransko vsi razlogi, ki nudijo revizijskemu sodišču podlago za preiskus činjeničnega stanja kakor protislovje s spisi, nedostatna razjasnitev pravde (— rozepře, Streitsache, v Grpp. le pravna stvar) in pomanjkljiva presoja iste. Tu je zlasti svobodna ocena dokazov tisto, kjer naj zastavi kritika dosedanjih mnenj. Zgrešena je svobodna ocena, ako se ne opira skrbno na posledke vseh dokazov. Za svobodno oceno je mesto tedaj, kadar ni neposrednih in vse drugo izključujočih dokazov, to pa kaže, da daje svobodna ocena pravilni posledek le tedaj, ako je sodnik kritično premotril vse okoliščnosti in se pri ocenjanju poslužil pravih načel skušenosti. Apelacijsko sodišče naj torej logično sodi. To je pravna dolžnost in to spoznanje je pravno spoznanje, zato pa sme tudi revizijsko sodišče popresoditi v tem pravcu sodbo apelacijskega sodišča. Avtor vidi potrditev svojih izvajanj v tem, da v zadnjem času tudi judikatura vprašanj, kdo je zakrivil poškodbo in o višini škode, ne smatra več za činjenični vprašanj, marveč za pravni. Vendar bo vsem njegovim izvajanjem s stališča doslej veljavnega § 272 c. pr. r. težko pritrditi. Nadalje razmotriva, kdaj je podan revizijski razlog nepravilne pravne presoje, in kakšna bodi v vseh primerih odločba kasacijskega sodišča.

Razprava nudi polno globokih opažanj tudi za prakso po našem Grpp., ki je tudi v tem vprašanju sledil popolnoma avstr. c. pr. r. Obenem podaja lepo sliko, kako kritikujejo drugod svobodno oceno dokazov in kako si zamišljajo odpomoč proti zadevnim sodniškim pogreškom. Ne, kakor nekateri pri nas, z odpravo iste, marveč s pravno kritiko in popre-sojo tudi na najvišji stopnji.

Dr. Rudolf Sajovic.

Dr. Štajgr František: Organisations und Zuständigkeit der Gerichte. Bratislava. Sborník Právnické Fakulty University Komenského, 1933. Str. 71, Din 30.

Jugoslovenski obrtni zakon je ustanovil za sojenje službenih sporov posebne izbrane odbore, ne kot izključna sodišča, pač pa kot posebna poleg drugih že obstoječih. Češkoslovaški zakon št. 131/1931 je stvar glede pristojnosti mnogo bolj poenostavil in ustanovil za podobne spore posebno delovna sodišča in pa posebne, samostojne oddelke sreskih sodišč. Razprava dr. Š t a j g r a opisuje in obširno komentira ustanovitev ter organizacijo delovnih sodišč in pravna razmerja njih članov. Še prav posebno pa razčlenjuje določbe o stvarni pristojnosti teh sodišč, njih razmerje do drugih organov, krajevno pristojnost in pa odločbo o pristojnosti.

Kakor prej naznanjeno, odlikuje tudi to delo vsestransko in temeljito obravnavanje prikazanega predmeta od vseh strani.

Dr. Rudolf Sajovic.

Dr. Ogris Albin: Unifikace Finančního práva v Jugoslávii. Komisijska založba Orbis, Bratislava, 1933. Str. 57.

Naznanjena knjiga je tretja, ki jo je izdal bratislavski profesor dr. Rauscher v zbirki »Zprávy ústavu slovanských práv.« Za dr. Dolencem, ki je prikazal razvoj jugoslovanskega kazenskega prava, in za dr. Peričem, ki je opisal sedanje stanje jugoslovanskega grajanskega prava, je podal podoben oris našega finančnega prava ljubljanski univ. prof. dr. Ogris. Razprava popisuje našo finančno zakonodajo po letu 1919. in sicer v posameznih oddelkih v letih od 1919—1923, od 1924 do 1928 ter od 1929—1932, poleg tega pa tudi zakonodaje, tičočo se finančnega gospodarstva samouprav. Drugi del razprave je posvečen opisu finančne zakonodaje koncem leta 1932. Obravnavane so tu vse vrste naših javnih dajatev, predvsem seveda neposredni davki. Pisatelj pa tudi ni opustil kratkega orisa budžetnega prava Narodnega predstavnštva, zatem organizacije finančne uprave in kontrole nad finančnim gospodarstvom. Razprava, dasi obravnava bogato in pestro vsebino na majhnem prostoru in je zato silno zgoščena, prinaša vendar za inozemstvo pregledno sliko naše jugoslovanske finančne dejavnosti v letih od zedinjenja do 1932 in se zato lepo pridružuje uvodoma navedenima razpravama iz drugih panog jugoslovanskega prava.

Dr. R. S.

Staub's Kommentar zum Allgemeinen Deutschen Handelsgesetzbuch. Ausgabe für Österreich. Manz, 1934, 1. in 2. sešitek, cena sešitku S 3.60.

Znani Staubov komentar k trgovinskemu zakoniku je pričel izhajati pravkar v tretji izdaji. Vodstvo izdaje je poverjeno doslejšnjemu prireditelju knjige za Avstrijo, univ. prof. Pisk u. Prireditve posameznih členov zakonika pa so prevzeli poleg Piska še znani avstrijski pravniki: Robert Eartsch, Ernst Bettelheim, Artur Bondi, Heinrich Demelius, Leo Hamburger, Ernst Kretz, Artur Lenhoff, Rudolf Löbl in Rudolf Pollak. Nova izdaja je bila že zelo potrebna in bo gotovo vsem dobrodošla. Delo izhaja v sešitkih in je preračunjeno na približno 35 zvezkov. Doslej sta izšla dva, vsak po 64 strani. Cena posameznemu zvezku ali sešitku je S 3.60.

Dr. Korošec Viktor: Raub und Kaufhe im Hethitischen Recht. Posebni odtis iz »Studi in onore di Salvatore Riccobono«. Palermo, 1932, str. 551—570.

Dr. Nedeljković Milorad: Ekonomski i pravni problem uloga na štednju. Beograd, Samozaložba, 1933, str. 71.

Lemkin Raphael: Les Actes constituant un danger général (intéret-tatue) considérés comme délits de droit des gens. Paris, 1933 Editions A. Pedone, str. 8.

Lemkin Raphael: Akte der Barbarei und des Vandalismus als delicta juris gentium. Posebni odtis iz Das internationale Anwaltsblatt, Dunaj, 1933, str. 8.

Članki in razprave v pravniških časopisih. Arhiv, XLIV., št. 5.: Tasić Dj.: Francuska pravna misao od 1804 do 1880. Lazarević A.: O socialnom osiguranju za slučaj bolesti po nemačkom zakonodavstvu. Begović M.: Organizacija Islamske verske zajednice u Kraljevini Jugoslaviji. Popović J.: Može li se osnov za sticanje svojine dokazivati svedocima bez obzira na § 242 G. s. p.? Vlačić L.: Primitbe na bračna pravila Srpske pravoslavne crkve. Blagojević B.: Neka pitanja povodom stupanja na snagu Grpp. Ćirković S.: Medjunarodno-pravne posledice

istupanja Nemačke iz Društva narodov. Jovanović A.: Povećanje važnosti domaćeg tržišta kapitala. Sagadin S.: Neke napomene na odluke Državnog saveta. — **Arhiv**, XLIV, št. 6.: Jovanović S.: Dvodomni sistem u našem Ustavu. Tasić Dj.: Francuska pravna misao od 1880 do danas. Troicki S.: Državna vlast i crkvena avtokefalija. Petrović B.: Inkriminacija apsolutno nepodobnog pokušaja u Kz. Kraljevine Jugoslavije i shvatanje ovoga de lege ferenda. Bartoš M.: Nacionalitet trgovačkih društava (povodom projekta Jugoslovenskog trgovačkog zakonika). Ćirković S.: Organizacija i pravna pitanja na XIV Skupštini Društva naroda. Petrović L.: Rastava od stola i postelje i porodična penzija (§ 147 Čz.). Stjepanović N.: Važi li još § 91 Zak. o nar. školama? Ilić A.: Da li lice, koje je postavljeno i stupilo na dužnost prvog dana u mesecu ima pravo na prinadležnosti toga meseca? — **Branić**, št. 11.: Blagojević V.: Uredba o zaštiti zemljoradnika i advokata. Subotić Dj.: Mogućnost upisa realnog suvlastništva zgrada u zemlj. knjigama. Boremović A.: Ko ima da određuje trajanje mera bezbednosti iz §§ 51 i 52 Kz? Petrović V.: Da li je izbor branioca ograničen. Knežević A.: Trgovačko i ostalo više pomoćno osoblje i pitanje njihove otpisnine po zak. o radnjama. Petrović B.: Da li je § 157 Grpp. derogirao § 624 S. g. z. u pogledu prestanka punomoćja smrću vladavca? — **Policija**, št. 21.—24.: Subotić D.: Prošlost i budućnost osudjenikova. Ćubinski M.: Olakšavanje i otežavanje okolnosti kod odmeravanja kazne. Arandjelović D.: O sredstvima obezbeđenja po starom i novom procesnom zakonodavstvu. Lazić D.: Krivična dela protiv javnog mira i poretka (§§ 154—166 Kz.). Uredjenje ustanove G. P. U. u Sovjetskoj Rusiji. Ivanović M.: Da li je postupak pred sreskim sudom oslabio kaznenu represaliju. Bubelj-Jarockij: Uloga statistike u državnom i društvenom životu i rad opšte državne statistike Kraljevine Jugoslavije. Stavriš-Rostuš: Opštinski službenici. Stanković N.: Može li poverilac privremeno odložiti izvršenje zabrane? Skala A.: Zavodi za vaspitanje dece i mlađi maloletnici u našoj državi. Žigić V.: O banovinskim uredbama po Ustavu od 3. septembra 1931 g. Lević R.: Lombrozov tip zločinca. Djelošević B.: O pravnim lekovima u krivičnim delima. — **Pravosudje**, št. 21., 22.: Ćulinović F.: Slobodno sudijsko uverenje i dokazivanje svedocima u Grpp. Milić I.: Još o logici i matematici § 13 št. 3 Stz. Pavlović T.: Računanje roka za pobijanje pravnih dela u stečajnom postupku. Vuković M.: Prevozni ugovor. Veček E.: Primena člana 9 Ur. o posredovanju. Nedeljković N.: Rok za protivtužbu. Verona A.: Još o nadležnosti sudije pojedinca u građanskim pravnim stvarima. Petrović B.: Smisao § 37 Stz. — *L' action obligue* u našem privatnom pravu. Blagojević B.: Je li starina uslov da bi bilo zadruga izmedju oca i njegovih punoletnih sinova? Gavela A.: Raspored rada, jednoobraznost i ekonomija Kp. Steinmetz I.: Društvena krađa. Rukavina B.: Zastarevanje tužbe o naknadi štete, ako je šteta postala s kakova zločinstva (§ 1489 ogz.) s obzirom na Kz. Radović J.: Istražni zatvor. Umičević D.: O uračunanju istražnog zatvora. Nikolajević R.: Funkcionisanje ekstradicije u prošloj godini. — **Pravosudje**, št. 23., 24.: Vukčević R.: Tužba po Grpp. Bušatlić H.: Sudska nadležnost u izvjesnim vakufskim sporovima. Primožić A.: Pravni učinak upisa pomorsko-trgovačkih plovniha objekata u registre brodova. Miletić R.: Ima li zadruga izmedju oca i punoletnih sinova? Sardelić F.: Protivno stanište o nadležnosti suca pojedinca u građanskim pravnim stvarima. Rukavina B.: Dali će se i pritvor izdržan po naredjenju policijske vlasti

uračunati u izrečenu kaznu (§ 77 Kz.)? Čulinović F.: O pritvoru u postopku pred sreskim sudom. Petrović B.: Propisi medjunarodnog krivičnog prava u Jugoslovenskom krivičnom zakonodavstvu. Klarić F.: Talijansko krivično zakonodavstvo.

Razne vesti.

Osebnosti. Izvoljena sta bila: za člana »Kriminalbiologische Gesellschaft« (sedež v Gradcu) redni univ. prof. dr. Dolenc Metod, za člana »Société d'Histoire du Droit« (sedež v Parizu) izr. univ. prof. dr. Korošec Viktor, oba na univerzi kralja Aleksandra v Ljubljani. — Za sodnike okrožnih sodišč so postavljeni: dr. Šenk Josip in dr. Rupnik Vlado (Ljubljana), Svetek Stanko, dr. Konšek Erih, Lešnik Mišo in Kvas Ferdinand (Zagreb); za starešino sreskega sodišča Cepuder Alfonz (Marenberg), za sodnike sreskih sodišč Beljan Mihael (Novo mesto), Ašič Maks (Sevnica), Ravtner Mirko (Brežice), dr. Berlic Leon (Konjice), Pureber Emil (Ormož), Punčuh Vladimir (Sv. Lenart); za sodne pristave Černič Stanko (Metlika), Rupnik Leopold (Maribor), dr. Gruden Ludovik (Dolnja Lendava), in dr. Kijovski Rudolf (Maribor). Premeščeni so: starešina sreskega sodišča Čerček Janko v Velike Lašče, sodniki sreskih sodišč Batista Ljudevit in Orožen Franc v Ljubljano, Verlič Franc v Brežice, Černe Josip v Škofjo Loko, Slabe Franc v Mokronog in Šmalc Leopold v Radovljico. — Pri dravski finančni direkciji v Ljubljani so postavljeni za višje finančne svetnike dr. Tomšič Robert, dr. Pavlič Bogumil, Volčič Ivan in dr. Močnik Ernest, za finančnega svetnika Jurca Viktor, za finančnega višjega sekretarja Korenini Aleksander. — Odvetniško pisarno sta otvorila dr. Gaberšek Fran in dr. Grossmann Karl, oba v Ljubljani. Izvrševanju odvetništva so se odpovedali odvetniki dr. Tekavčič Fran, dr. Černe Ferdo in dr. Šturm Karel. — Umrla sta svetnik min. zunanjih poslov dr. Perne Ivan in sodnik okrožn. sod. Koršič Mirko.

Poslovanje borznega razsodišča ljubljanske borze za blago in vrednote v letu 1933. Za poslovno leto 1933 je izkazano zmanjšano število tožb: za 1685, tako da je bilo rešiti vključno s tožbami, ostalih iz prejšnjega leta (95), v celem 1551 (1456 + 95). V novo priraslih tožbah je bil tožbeni zahtevek oprt na tehnični borzni posel v 3 primerih, 1453 tožb pa je izviralo iz poslov, sklenjenih izven borze.

Od vseh tožb so bile zavržene radi nepristojnosti 4, s poravnavo rešenih je bilo 19, z zamudno sodbo 1292, s sodbo po završeni razpravi 44, na drug način 37, dočim počiva postopek v 139 primerih, nerešenih je ostalo 16 tožb.

Postopek je trajal v pravnih stvareh, rešenih s sodbo, od dne vlozene tožbe do izrečene sodbe manj kot en mesec v 1255, nad en mesec v 100 primerih. Od pravnih, ki so trajale do enega meseca, je bilo rešenih 265 v 8 dneh, 952 v 14 dneh, 38 pa v času nad 14 dnevi do enega meseca. Pri tem je treba pripomniti, da so vzroki nad en mesec trajajočega postopka v tem, da je bilo vročanje tožb tožencem često združeno s težkočami, ker toženci niso hoteli prevzeti po pošti poslano tožbo, ali pa,

ker je bilo treba razpravo preložiti radi izvedbe dokazov ali iz drugih tehtnih razlogov.

Pri vtoženih, izven borze sklenjenih poslih, ni bil član borze tožitelj v 722, toženec pa ne v 1439 primerih. Med imenovanimi strankami je bilo 2141 domačinov in 20 tujcev.

Advokati so zastopali tožitelje v 811, tožence v 42 primerih.

Tožbam proti strankam, ki niso bili borzni člani, je bilo ugodeno v 1331 primerih, 5 tožb pa je bilo zavrnjenih.

Nazadovanje tožb je očitna posledica slabših gospodarskih razmer; trgovci prodajalci v letu 1932 niso več tako obilno na kredit prodajali kakor prej.

B. B.

Kongres pravnikov kraljevine Jugoslavije. Stalni odbor kongresa jugoslovanskih pravnikov je imel dne 10. decembra 1933 v Zagrebu sejo. Predsedoval je predsednik dr. Ivo Politeo, navzočni so bili skoro vsi člani odbora. Odbor je najprvo likvidiral posle zadnje skupščine, ki je bila održana v oktobru 1932 v Dubrovniku. Zatem je sklenil, da se bo vršila prihodnja skupščina začetkom meseca septembra 1934 v Zagrebu. Glede na to, da je Kongres živa organizacija, zvezan z življenjem države in naroda, je odbor sklenil, naj se na prihodnji skupščini razpravljajo predvsem vprašanja, ki so zavzela dandanes najbolj življenje vseh stanov in države, in to so baš gospodarska vprašanja. Dosledno temu je bilo odločeno, da se postavijo na dnevni red Skupščine ta-le temata: 1. Razmerje med državnim in cerkvenim zakonodavstvom, posebno glede na sklenitev braka. 2. Dopolnitev kazenskih zakonov glede na delikte iz gospodarske sfere. 3. Pravica na popravek po zakonu o tisku. 4. Zakonitost uredb. 5. Takse v sodstvu in administraciji. 6. Fiskalna bremena in narodna imovina in dohodek.

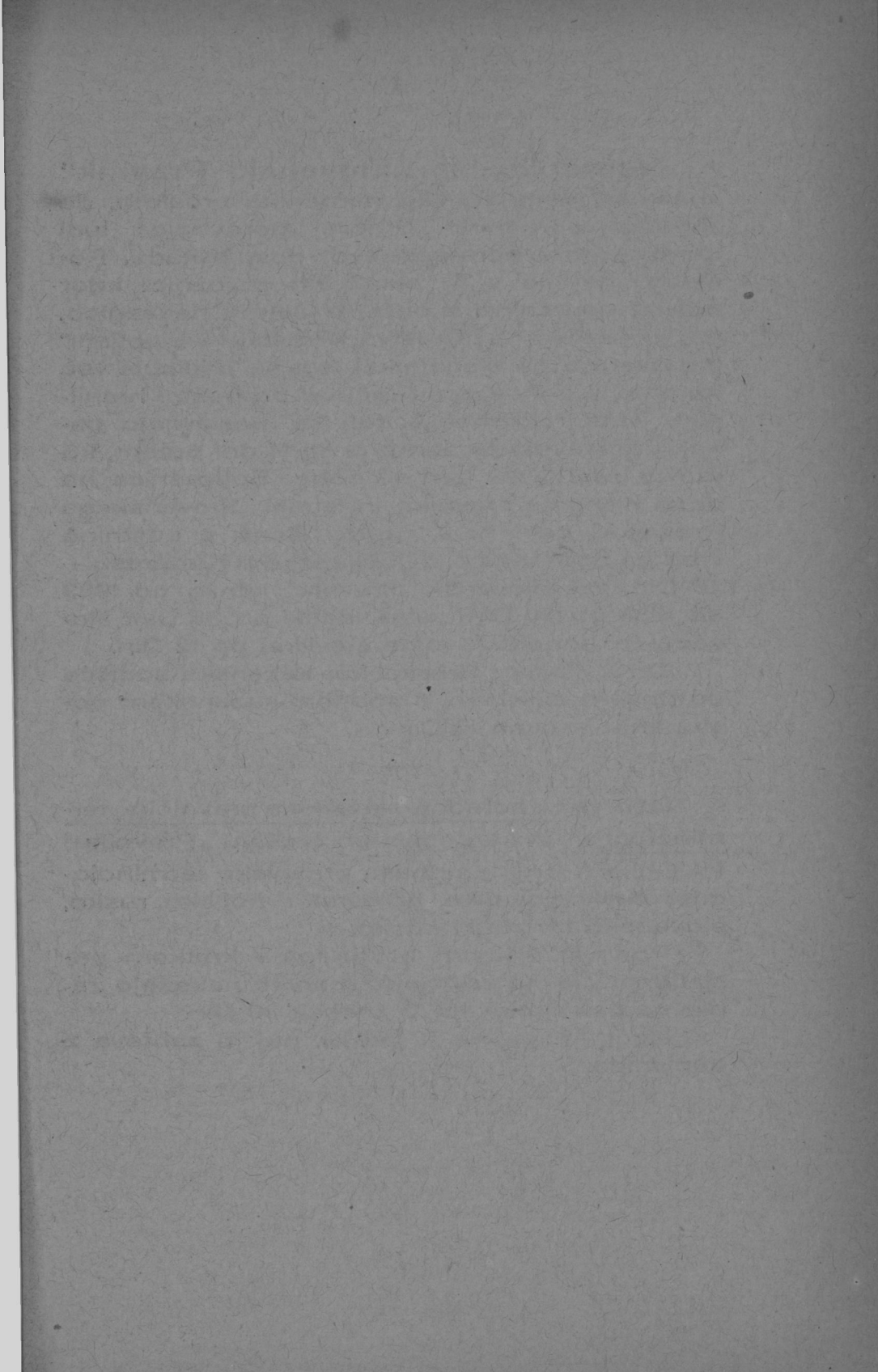
Referenti bodo postavljeni še tekom tega meseca. Vsi referati bodo tiskani v Spomenici, ki bo izšla dva ali tri mesece pred Skupščino.

Prilikom Skupščine bo prirejena tudi izložba jugoslovanske pravne literature. Skupščino bo dalje posetilo večje število bolgarskih pravnikov, ki so že izrazili željo, da bi navezali ožje stike z jugoslovanskimi kolegi.

Kakor doslej tako bo prirejenih tudi ob tej skupščini več izletov v bližnjo in daljno zagrebško okolico. Članarina ostane ista kakor doslej, pobirati se bo pričela meseca maja. Slovenske pravnike pa pozivamo, da razmišljajo že sedaj o udeležbi na skupščini.

Stalni odbor je nato razpravljal še o lanskem pravniskem kongresu v Bratislavi in o Zvezi pravnikov slovanskih držav, poleg tega pa še o mnogih aktualnih in pravniško-profesionalnih vprašanjih.

Udruženje javnih beležnikov. Dne 21. januarja t. l. je bilo v Zagrebu zborovanje javnih notarjev, na katerem je bila ustanovljena organizacija, ki naj obsega vse javne beležnike v naši državi in naj zastopa njih koristi. Sprejeta so bila pravila novega društva; v odbor so bili pa izvoljeni: za predsednika dr. Mihajlović Svetislav (Pančevo), za I. podpredsednika Jereb Rado (Konjice), za II. podpredsednika Polić Tomo (Split), za tajnika dr. Gostiša Andrija (Zagreb), za blagajnika Stanisavljević I. (Zagreb), za odbornike dr. Mladinović Radivoj (Subotica), dr. Auer Ljudevit (Sisak), dr. Črvar Đuro (Sušak), Pliberšek Ivan (Ljubljana), za namestnike dr. Šenoa Zlatko, dr. Kurtagić F., dr. Belaj F. in Kuhar Boža, za revizorja dr. Pavlović Čeda in dr. Živković I.

Naročnina za „Slovenski Pravnik“ znaša 60 dinarjev. Gg. naročnike prosimo, da zaostalo naročnino čimprej poravnajo; tudi uprava mora poravnati svoj dolg tiskarni. Poslužijo naj se v to priloženih položnic; kdor pošilja naročnino s pošt. ali čekov. nakaznico, naj jo naslovi na „Društvo »Pravnik« v Ljubljani“ (ne osebno na blagajnika), ker se pripisuje vsa naročnina čekovnemu računu pri poštni hranilnici. Tudi reklamacije naj se naslavljaajo tjakaj; upoštevajo se samo prvih 14 dni potem, ko je list izšel. Prav tam se dobe: Spomenica na drugi Kongres pravnika in letniki „Slovenskega Pravnika“ od l. 1909. naprej. Cena s poštnino vred za Spomenico o ljubljanskem Kongresu — 25 Din, za „Slovenski Pravnik“ letniki od 1923 do 1933 po 70 Din, ostali letniki po 36 Din. Posamezni snopiči (dvojne številke) po 12 Din.

Dr. E. Pajnič: Sreska kot kazenska sodišča po novem zakoniku o sodnem kazenskem postopanju — cena 15 Din.

Izšla je „Uporedna slavenska pravnička terminologija“, in se dobiva pri društvu „Pravniku“ v Ljubljani. Knjiga prinaša pravniško terminologijo: češkoslovaško, bolgarsko, poljsko, rusko, slovensko in srbohrvatsko.

Pravniki, katerim bo knjiga v kratkem poslana, naj je ne zavrnejo, marveč nakažejo zanj na ček. račun 11870 znesek 30 Din.

Kdor knjige ne bi prejel, naj jo zahteva z dopisnico.